

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

29 juni 2001

WETSONTWERP

**ter vergemakkelijking van de uitoefening
van het beroep van advocaat en van
de vestiging in België van advocaten
die onderdaan zijn van een andere
lidstaat van de Europese Unie**

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek,
wat de uitoefening van het beroep van
advocaat door onderdanen van de overige
lidstaten van de Europese Unie betreft**

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
DE HEER **Jo VANDEURZEN** EN MEVROUW
Anne BARZIN

INHOUD

I.	Inleidende uiteenzetting door de minister van Justitie	3
II.	Inleidende uiteenzetting door de indiener van het toegevoegde wetsvoorstel	5
III.	Algemene besprekking	7
IV.	Hoorzitting met de heer Van Doosselaere, gewezen deken van de Belgische Nationale Orde van advocaten	10
V.	Standpunten	19
VI.	Artikelsgewijze besprekking en stemmingen	22

Voorgaande documenten :

Doc 50 **1120/ (2000/2001)** :

001 : Wetsontwerp.
002 en 003 : Amendementen.

Zie ook :

005 : Tekst aangenomen door de commissie.

Doc 50 **0547/ (1999/2000)** :

001 : Wetsvoorstel van de heren Bourgeois, Pieters en Van Hoorebeke.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

29 juin 2001

PROJET DE LOI

**visant à faciliter l'exercice de
la profession d'avocat ainsi que
l'établissement en Belgique
d'avocats ressortissants d'un autre
État membre de l'Union européenne**

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code judiciaire, en ce qui
concerne l'exercice de la profession d'avocat
par des ressortissants des autres États
membres de l'Union européenne**

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR
M. **Jo VANDEURZEN** ET MME
Anne BARZIN

SOMMAIRE

I.	Exposé introductif du ministre de la Justice	3
II.	Exposé introductif de l'auteur principal de la proposition jointe	5
III.	Discussion générale	7
IV.	Audition de M. Van Doosselaere, ancien doyen de l'Ordre national des avocats	10
V.	Points de vue	19
VI.	Discussion des articles et votes	22

Documents précédents :

Doc 50 **1120/ (2000/2001)** :

001 : Projet de loi.
002 et 003 : Amendements.

Voir aussi :

005 : Texte adopté par la commission.

Doc 50 **0547/ (1999/2000)** :

001 : Proposition de loi de MM. Bourgeois, Pieters et Van Hoorebeke.

**Samenstelling van de commissie op datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date du dépôt du rapport :**

Voorzitter / Président : Fred Erdman

A. — Vaste leden / Membres titulaires

VLD	Hugo Coveliers, Guy Hove, Fientje Moerman.
CVP	Jo Vandeurzen, Tony Van Parys, Servais Verherstraeten.
AGALEV-ECOLO	Vincent Decroly, Fauzaya Talhaoui.
PS	Thierry Giet, Karine Lalieux.
PRL FDF MCC	Anne Barzin, Jacqueline Herzet.
VLAAMS BLOK	Bart Laeremans, Bert Schoofs.
SP	Fred Erdman.
PSC	Jean-Jacques Viseur.
VU&ID	Geert Bourgeois.

B. — Plaatsvervangers / Membres suppléants

Pierre Chevalier, Stef Goris, Bart Somers, Geert Versnick.
Simonne Creyf, Yves Leterme, Trees Pieters, Joke Schauvliege.
Simonne Leen, Mirella Minne, Géraldine Pelzer-Salandra.
Maurice Dehu, Claude Eerdekkens, André Frédéric.
Pierrette Cahay-André, Olivier Maingain, Jacques Simonet.
Gerolf Annemans, Alexandra Colen, Filip De Man.
Erik Derycke, Peter Vanvelthoven.
Joëlle Milquet, Jean-Pol Poncelet.
Danny Pieters, Karel Van Hoorebeke.

AGALEV-ECOLO	:	Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
CVP	:	Christelijke Volkspartij
FN	:	Front National
PRL FDF MCC	:	Parti Réformateur libéral - Front démocratique francophone-Mouvement des Citoyens pour le Changement
PS	:	Parti socialiste
PSC	:	Parti social-chrétien
SP	:	Socialistische Partij
VLAAMS BLOK	:	Vlaams Blok
VLD	:	Vlaamse Liberalen en Democraten
VU&ID	:	Volksunie&ID21

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :		Abréviations dans la numérotation des publications :	
DOC 50 0000/000 :	Parlementair document van de 50e zittingsperiode + nummer en volgnummer	DOC 50 0000/000 :	Document parlementaire de la 50e législature, suivi du n° et du n° consécutif
QRVA :	Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA :	Questions et Réponses écrites
CRIV :	Integraal Verslag (op wit papier, bevat de bijlagen en het Beknopt Verslag, met kruisverwijzingen tussen Integraal en Beknopt Verslag)	CRIV :	Compte Rendu Intégral (sur papier blanc, avec annexes et CRA, avec renvois entre le CRI et le CRA)
CRIV :	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)	CRIV :	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)
CRABV :	Beknopt Verslag (op blauw papier)	CRABV :	Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)
PLEN :	Plenum (witte kaft)	PLEN :	Séance plénière (couverture blanche)
COM :	Commissievergadering (beige kaft)	COM :	Réunion de commission (couverture beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers Bestellingen : Natieplein 2 1008 Brussel Tel. : 02/549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.deKamer.be e-mail : alg.zaken@deKamer.be	Publications officielles éditées par la Chambre des représentants Commandes : Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél. : 02/549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.laChambre.be e-mail : aff.générales@laChambre.be
---	--

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit wetsontwerp en het toegevoegde wetsvoorstel besproken tijdens de vergaderingen van 2, 8, 16 en 29 mei en 13 juni 2001.

I. — INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE MINISTER VAN JUSTITIE

Het voorliggende wetsontwerp strekt ertoe richtlijn 98/5/EG van 16 februari 1998 van het Europees Parlement en de Raad ter vergemakkelijking van de permanente uitoefening van het beroep van advocaat in een andere lidstaat dan die waar de beroepsqualificatie is verworven, naar Belgisch recht om te zetten.

Deze richtlijn kadert binnen de basisprincipes van het verdrag om een interne markt als een ruimte zonder binnengrenzen te concipiëren, en de doelstelling om de hinderpalen voor het vrije verkeer van personen en diensten tussen de lidstaten af te schaffen. Dit betekent dat onderdanen van lidstaten de mogelijkheid moeten hebben om als zelfstandige of in loondienst een beroep uit te oefenen in een andere lidstaat dan die waar zij hun beroepsqualificaties hebben verworven.

Samengevat maakt deze richtlijn het mogelijk dat een advocaat van een lidstaat van de Europese Unie, die in de lidstaat van herkomst ten volle gekwalificeerd is, zich onder zijn oorspronkelijke beroepstitel in een andere lidstaat vestigt. Bovendien maakt de richtlijn het deze advocaat makkelijker om de beroepstitel van de Staat van ontvangst te verwerven.

We herinneren eraan dat een onderdaan van een lidstaat zich nu al in België kan vestigen en de erkenning van zijn diploma vragen door te slagen in een bekwaamheidsproef die op grond van de artikelen 428bis tot 428decies van het Gerechtelijk Wetboek tot nog toe door de Nationale Orde van advocaten werd georganiseerd. Deze mogelijkheid was immers eveneens het gevolg van de omzetting van een Europese Richtlijn nl. deze van 21 december 1988 betreffende een algemeen stelsel van erkenning van diploma's van het hoger onderwijs waarmee beroepsopleidingen van ten minste drie jaar worden afgesloten.

Met het oog op de integratie van Richtlijn 98/5/EG worden de relevante bepalingen in het Gerechtelijk Wetboek gewijzigd en aangevuld. De huidige titel *Ibis* van boek III betreffende de vrije dienstverlening wordt geherstructureerd. Voorgesteld wordt om deze onder te verdelen in twee hoofdstukken, nl. het vrij verrichten van diensten enerzijds, en de vrijheid van vestiging anderzijds.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ce projet de loi et la proposition de loi jointe au cours de ses réunions des 2, 8, 16 et 29 mai et 13 juin 2001.

I. — EXPOSÉ INTRODUCTIF DU MINISTRE DE LA JUSTICE

Le projet de loi à l'examen a pour objet de transposer en droit belge la directive 98/5/CE du Parlement européen et du Conseil du 16 février 1998 visant à faciliter l'exercice permanent de la profession d'avocat dans un État membre autre que celui où la qualification a été acquise.

Cette directive s'inscrit dans le cadre des principes de base du traité tendant à concevoir un marché intérieur comme un espace sans frontières intérieures et dans le cadre des initiatives visant à éliminer les obstacles à la libre circulation des personnes et des services entre les États membres. Cela signifie que les ressortissants des États membres doivent avoir la possibilité d'exercer à titre d'indépendant ou salariés, une profession dans un État membre autre que celui où ils ont acquis leur qualification.

En bref, cette directive permet à un avocat d'un État membre de l'Union européenne, qui a acquis sa pleine qualification dans l'État membre d'origine, de s'établir dans un autre État membre sous son titre professionnel d'origine. En outre, elle facilite pour cet avocat l'acquisition du titre professionnel de l'État d'accueil.

Rappelons qu'un ressortissant d'un État membre peut donc d'ores et déjà s'établir également en Belgique et demander la reconnaissance de son diplôme en réussissant une épreuve d'aptitude qui a , jusqu'à ce jour, été organisée par l'Ordre national des avocats sur la base des articles 428bis et 428decies du Code judiciaire. Cette possibilité avait en effet également été offerte à la suite de la transposition de la directive européenne du 21 décembre 1988 relative à un système général de reconnaissance des diplômes d'enseignement supérieur qui sanctionnent des formations professionnelles d'une durée minimale de trois ans.

Les dispositions concernées du Code judiciaire sont modifiées et complétées en vue de l'intégration de la directive 98/5/CE. Le titre *Ibis* actuel du livre III, relatif à la libre prestation de services, est restructuré. Il est proposé de le subdiviser en deux chapitres, à savoir un chapitre concernant la libre prestation de services et un chapitre concernant le libre établissement.

Dit technisch ontwerp heeft dan ook twee essentiële bestanddelen :

I. De onderdanen van een lidstaat van de Europese Unie die er gerechtigd zijn de titel te voeren die overeenkomt met die van advocaat, zullen dat beroep permanent in België kunnen uitoefenen, voorlopig onder hun oorspronkelijke beroepstitel. Zij zullen zich inzonderheid bij een balie op een ad-hoc lijst moeten inschrijven en hun inschrijving bij de bevoegde overheid van het land van herkomst moeten handhaven. Zij zullen dan vallen onder de Belgische beroeps- en deontologische regels, maar ook onder die van de Staat van herkomst.

II. Die personen zullen de titel van advocaat mogen voeren en met het oog daarop om hun inschrijving op het tableau van de Orde van advocaten kunnen verzoeken.

Zij moeten een daadwerkelijke en regelmatige werkzaamheid van minimaal drie jaar in België en op het gebied van het Belgisch recht, inclusief het gemeenschapsrecht, kunnen aantonen. Zij zullen het bewijs van die werkzaamheid aan de raad van de Orde moeten leveren, met welk document ook.

Als zij een daadwerkelijke en regelmatige werkzaamheid van minimaal drie jaar in België maar van minder drie jaar op het gebied van het Belgisch recht kunnen aantonen, zullen in dit tweede geval de daadwerkelijke en regelmatige werkzaamheid in België en de bekwaamheid om de uitgeoefende werkzaamheid voort te zetten worden beoordeeld tijdens een onderhoud met de stafhouder van de Orde.

Dit wetsontwerp maakt het onderdanen van een EU-lidstaat die aldaar gemachtigd zijn de met advocaat overeenstemmende titel te voeren, makkelijker om zich in België te vestigen.

In grote lijnen dient met betrekking tot de diverse artikelen van het wetsontwerp het volgende te worden opgemerkt :

De artikelen 2 en 3 hebben betrekking op een technische verduidelijking.

Aangezien de richtlijn bepaalt dat de advocaten die hun beroep in een andere lidstaat wensen uit te oefenen, zich moeten inschrijven bij de bevoegde autoriteiten van de ontvangende lidstaat, bepalen de artikelen 4 en 5 dat een dergelijke lijst opgemaakt moet worden.

In artikel 6 wordt de bepaling die de raad van de Orde meester maakt over het tableau en voor de lijst van stagiairs eveneens uitgebreid tot deze nieuwe lijst.

Ce projet technique comporte par conséquent deux volets essentiels :

I. Les ressortissants d'un Etat membre de l'Union européenne et y habilités à porter le titre correspondant à celui d'avocat, pourront exercer cette profession en Belgique à titre permanent et, dans un premier temps sous leur titre professionnel d'origine. Ils devront notamment s'inscrire auprès d'un barreau, sur une liste ad hoc, et maintenir leur inscription auprès de l'autorité compétente de l'Etat membre d'origine. Ils seront alors soumis aux règles professionnelles et déontologiques belges mais également à celles de l'Etat origine.

II. Ces personnes pourront porter le titre d'avocat, et dans ce but, solliciter leur inscription au tableau de l'Ordre.

Elles doivent justifier d'une activité effective et régulière d'une durée minimale de trois ans en Belgique et dans le domaine du droit belge, y compris le droit communautaire. Elles devront fournir au conseil de l'Ordre la preuve de cette activité par tout document.

Si elles justifient d'une activité effective et régulière d'une durée minimale de trois ans en Belgique, mais d'une durée moindre dans le domaine du droit belge. L'activité effective et régulière développée en Belgique et la capacité à poursuivre l'activité exercée seront, dans ce deuxième cas, appréciées lors d'un entretien avec le bâtonnier de l'Ordre.

Le présent projet offre aux ressortissants d'un Etat membre de l'Union européenne et y habilités à porter le titre correspondant à celui d'avocat, une voie plus aisée pour s'établir en Belgique.

Globalement, les différents articles du projet de loi appellent les observations suivantes.

Les articles 2 et 3 apportent des précisions d'ordre technique.

Étant donné que la directive précise que les avocats voulant exercer dans un autre État membre sont tenus de s'inscrire auprès des autorités compétentes de l'État membre d'accueil, les articles 4 et 5 prévoient qu'une telle liste soit dressée.

L'article 6 ajoute cette nouvelle liste dans la disposition en vertu de laquelle le conseil de l'Ordre est maître du tableau et de la liste des stagiaires.

In artikel 7 worden de voorwaarden om op het tableau te worden ingeschreven uitgebreid, conform de mogelijkheden waarin de richtlijn voorziet.

In artikel 8 worden de gronden van onverenigbaarheid met het beroep van advocaat eveneens uitgebreid tot de advocaten bedoeld in de richtlijn.

In artikel 9 wordt het pleitrecht uitgebreid tot de advocaten bedoeld in de richtlijn.

Artikel 10 betreft de bijdrageverplichting.

In artikel 11 wordt het aantal advocaten dat zijn beroep uitoefent onder de beroepstitel van een andere lidstaat eveneens in rekening gebracht om het aantal leden van de raad van de Orde te bepalen.

In artikel 12 wordt bepaald dat deze advocaten zowel stemgerechtigd als verkiesbaar zijn voor de beroepsorganisaties.

De artikelen 13, 14 en 15 handelen over de tuchtrechtstraffen. In artikel 16 wordt bepaald dat alle tuchtrechtstraffen met redenen moeten worden omkleed, ook al is dit in de praktijk reeds het geval.

In artikel 17 wordt de wederingschrijving na schrapping ook mogelijk gemaakt voor de bedoelde advocaten.

In artikel 18 wordt titel Ibis herschreven en onderverdeeld in twee hoofdstukken nl. enerzijds het vrij verrichten van diensten en anderzijds de vrije vestiging.

II. — INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE HEER GEERT BOURGEOIS (VU&ID) HOOFDINDIENER VAN HET TOEGEVOEGDE WETSVOORSTEL

Het toegevoegde wetsvoorstel beoogt eveneens de omzetting in het Belgische recht van Richtlijn 98/5/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 1998 ter vergemakkelijking van de permanente uitoefening van het beroep van advocaat in een andere lidstaat dan die waar de beroepskwalificaties verworven. (PB L 77 van 14 maart 1998).

De richtlijn bepaalt dat de lidstaten de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking moeten doen treden om uiterlijk op 14 maart 2000 aan deze richtlijn te voldoen.

L'Article 7 étend les conditions à remplir pour obtenir son inscription au tableau conformément aux possibilités prévues par la directive.

L'Article 8 étend également les causes d'incompatibilité avec la profession d'avocat aux avocats visés dans la directive.

L'Article 9 étend la prérogative de plaider aux avocats visés dans la directive.

L'Article 10 concerne le paiement de cotisations imposé aux avocats.

L'Article 11 vise à tenir compte également des avocats qui exercent leur profession sous le titre professionnel d'un autre État membre pour déterminer le nombre de membres du conseil de l'Ordre.

L'Article 12 précise que ces avocats sont non seulement électeurs mais également éligibles pour les organisations professionnelles.

Les articles 13, 14 et 15 traitent des sanctions disciplinaires. L'Article 16 précise que toutes les sanctions disciplinaires doivent être motivées, même si c'est déjà le cas dans la pratique.

L'Article 17 autorise également pour ces avocats la réinscription après radiation.

À l'article 18, le Titre I^{er}bis est récrit et scindé en deux chapitres concernant respectivement la libre prestation de services et le libre établissement.

II. — EXPOSÉ INTRODUCTIF DE M. GEERT BOURGEOIS (VU&ID), AUTEUR PRINCIPAL DE LA PROPOSITION DE LOI JOINTE

La proposition de loi jointe vise également à transposer en droit belge la directive 98/5/CE du Parlement européen et du Conseil du 16 février 1998 visant à faciliter l'exercice permanent de la profession d'avocat dans un État membre autre que celui où la qualification a été acquise (JO C 77 du 14 mars 1998).

La directive dispose que les États membres doivent adopter les dispositions législatives, réglementaires et administratives nécessaires pour se conformer à la directive au plus tard le 14 mars 2000.

De heer Geert Bourgeois (VU&ID) betreurt dat zijn voorstel niet werd toegevoegd aan de besprekings van de wetsvoorstellen betreffende de nieuwe structuren van de balie (DOC 50 0892/001 en toegevoegde wetsvoorstellen)

De spreker wenst allereerst van de regering te verne men of de vertraging bij de omzetting nog niet tot verzoeken om schadevergoeding vanwege buitenlandse advocaten heeft geleid. Zij kunnen zich immers op deze richtlijn, die een verticale werking heeft, beroepen.

De omzetting van deze richtlijn is de laatste fase in de realisatie van het vrij verkeer van advocaten in de Unie.

Het lid verwijst allereerst naar Richtlijn 77/249 (omgezet door de wet van 22 december 1982) die het vrij verkeer van diensten in een andere lidstaat vergemakkelijkt.

Richtlijn 89/48 was de tweede stap en betrof de erkenning van de diploma's van hoger onderwijs. De Staat van ontvangst mag die erkenning evenwel afhankelijk maken van een stage of een bekwaamheidsexamen.

Voor advocaten geldt voor wat dit laatste betreft het koninklijk besluit van 27 maart 1998.

Het voorliggende wetsontwerp betreft de laatste fase en beoogt het lidmaatschap van de Orde van advocaten open te stellen voor buitenlandse advocaten.

De spreker vraagt dat deze besprekking bijzondere aandacht zou besteden aan het probleem van de multidisciplinaire vennootschappen. Zijn wetsvoorstel regelt dit punt in een nieuw artikel 437bis van het Gerechtelijk Wetboek. De voorgestelde bepaling verbiedt advocaten in België het beroep van advocaat uit te oefenen in een groep waarvan buiten het beroep staande personen deel uit maken, tenzij een verordening van de bevoegde Orde dit toestaat. De vraag is of de wetgever niet verder moet gaan en een verbod invoeren.

De spreker herinnert ook aan de nieuwe wet op het notariaat, die een verbod heeft ingesteld. De heer Geert Bourgeois vermeldt tot besluit dat het opschrift van het wetsontwerp zou kunnen verbeterd worden. Hij verwijst naar het opschrift van zijn wetsvoorstel, dat wat hem betreft duidelijker de doelstelling van het wetgevend initiatief aangeeft.

M. Geert Bourgeois (VU&ID) déplore que sa proposition de loi n'ait pas été jointe à l'examen des propositions de loi relatives aux nouvelles structures du barreau (DOC 50 0892/001 et propositions jointes).

L'intervenant demande d'abord au gouvernement si le retard subi par la transposition de la directive n'a pas provoqué des demandes d'indemnisation de la part d'avocats étrangers. Ils peuvent en effet invoquer cette directive qui a un effet vertical.

La transposition de cette directive est la dernière phase de la réalisation de la libre circulation des avocats au sein de l'Union.

Le membre renvoie tout d'abord à la directive 77/249 (transposée par la loi du 22 décembre 1982), qui facilite la libre circulation des services dans un autre État membre.

La directive 89/48 était la deuxième étape et concernait la reconnaissance des diplômes d'enseignement supérieur. L'État d'accueil peut cependant subordonner cette reconnaissance à un stage ou à une épreuve d'aptitude.

Les avocats sont soumis à cet égard à l'arrêté royal du 27 mars 1998.

Le projet de loi à l'examen constitue la dernière phase et vise à permettre aux avocats étrangers de devenir membres de l'Ordre des avocats.

L'intervenant demande que dans le cadre de la présente discussion, l'on accorde une attention particulière au problème des groupes multidisciplinaires. Sa proposition de loi règle ce point dans un nouvel article 437bis du Code judiciaire. La disposition proposée interdit aux avocats d'exercer la profession d'avocat en Belgique en tant que membre d'un groupe comportant des personnes étrangères à la profession, sauf si un règlement de l'Ordre compétent le permet. La question est de savoir si le législateur ne doit pas aller plus loin et instaurer une interdiction.

L'intervenant rappelle également la nouvelle loi sur le notariat, qui a institué une interdiction. En guise de conclusion, M. Bourgeois précise que l'intitulé du projet de loi pourrait être amélioré. Il renvoie à l'intitulé de sa proposition de loi, qui lui paraît indiquer plus clairement l'objectif de l'initiative législative.

III . — ALGEMENE BESPREKING

A Vragen en opmerkingen van de leden

1. Algemeen

De heer Fred Erdman (SP), voorzitter, stelt vast dat bepaalde artikelen van het wetsontwerp geamendeerd moeten worden ingevolge de bepalingen van sommige artikelen van het wetsontwerp tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de structuren van de balie en van de wet van 13 maart 1973 betreffende de vergoeding voor onwerkzame voorlopige hechtenis, dat recent door deze Kamer werd aangenomen en dat zich in de eindfase van de parlementaire behandeling bevindt.

Het betreft de artikelen 4 en 5 die respectievelijk de artikelen 430 en 431 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigen.

Deze artikelen maken nog een onderscheid tussen de advocaten stagiairs die nog geen twee jaar op de lijst van stagiairs ingeschreven zijn en zij die langer als twee jaar ingeschreven zijn. Dat onderscheid wordt afgeschaft in het bovenvermelde wetsontwerp dat binnenkort wet zal zijn. Het wetsontwerp vult artikel 430 van het Gerechtelijk Wetboek aan met een punt 3 dat het gerechtelijk arrondissement Brussel betreft. Dit punt ontbreekt nog in het ontworpen artikel 4.

In de aanhef van de aangepaste redactie van dit artikel moet tevens melding gemaakt worden van de wijzende wetten.

Dezelfde opmerking dient gemaakt te worden bij artikel 5, dat artikel 431 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt.

De voorzitter vraagt dat minister puntsgewijze zou aangeven welke opmerkingen van de Raad van State niet gevuld werden en dat hij dit zou verantwoorden.

2. Multidisciplinaire vennootschappen (MDP's)

De heer Thierry Giet (PS) merkt op dat de «vennootschappen» van advocaten die thans bestaan middelen-vennootschappen of kostendelende groeperingen betreffen.

Wenst men aan advocaten de mogelijkheid te geven om die vennootschappen ruimer op te vatten dan dient een afweging gemaakt te worden waarbij rekening dient te worden gehouden met twee aspecten van het beeroep:

III. — DISCUSSION GÉNÉRALE

A. Questions et observations des membres.

1. Généralités

M. Fred Erdman (SP), président, constate que certains articles du projet de loi doivent être amendés à la lumière des dispositions de certains articles du projet de loi modifiant, en ce qui concerne les structures du barreau, le Code judiciaire et la loi du 13 mars 1973 relative à l'indemnité en cas de détention préventive inopérante, projet qui a été récemment adopté par la Chambre et dont l'examen parlementaire est presque achevé.

Il s'agit des articles 4 et 5, qui modifient respectivement les articles 430 et 431 du Code judiciaire.

Ces articles établissent encore une distinction entre les avocats-stagiaires qui sont inscrits à la liste des stagiaires depuis moins de deux ans et ceux qui y sont inscrits depuis plus de deux ans. Cette distinction est abolie par le projet de loi précité, qui acquerra prochainement force de loi. Le projet de loi complète l'article 430 du Code judiciaire par un point 3 concernant l'arrondissement judiciaire de Bruxelles. Cet ajout manque encore dans l'article 4 du projet.

Il convient en outre de mentionner les lois modificatives dans le liminaire de la rédaction amendée de cet article.

La même remarque vaut pour l'article 5, qui modifie l'article 431 du Code judiciaire.

Le président demande que le ministre énumère, point par point, les observations du Conseil d'État qui n'ont pas été suivies et qu'il fournis une justification à cet égard.

2. Les sociétés multidisciplinaires (MDP)

M. Thierry Giet (PS) fait observer que les «sociétés» d'avocats actuelles concernent des sociétés de moyens et des associations de frais.

Si l'on entend permettre aux avocats d'élargir le champ de ces sociétés, il convient de procéder à une évaluation en tenant compte de deux aspects de la profession :

– de advocaat is enerzijds een beoefenaar van een vrij beroep dat onderhevig is aan de regels van de vrije markt;

– de advocaat is een medewerker van de justitie en de organisatie van het beroep wordt in het Gerechtelijk Wetboek geregeld.

Het economische aspect mag bij de uitoefening van het beroep zeker niet uit het oog worden verloren. Het valt te begrijpen dat advocaten graag een zo volledig mogelijke service aan hun cliënten aanbieden. Dient daaruit echter afgeleid te worden dat de advocaten zich vrijelijk moeten kunnen associëren met bedrijfsrevisoren, fiscale experts of juridische adviseurs? Er moet zeker over gewaakt worden dat dergelijke associaties niet tegen de natuur van het beroep ingaan.

De heer Hugo Coveliers (VLD) is geen voorstander van een absoluut verbod op MDP's. Hij meent dat het verbod een grote ongelijkheid zou doen ontstaan aangezien er al bepaalde vormen van samenwerkingsverbanden bestaan. Alle beoefenaars van vrije beroepen hebben behoefte om een samenwerking te organiseren met andere dienstverleners. Er dient echter een onderscheid te worden gemaakt tussen kleinschalige samenwerkingsverbanden en grote associaties, waarin de advocaat nagenoeg het statuut van werknemer krijgt.

Mevr. Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) wenst daarin nog verder te gaan. Zij meent dat de advocaten vrij moeten zijn om al dan niet in een associatie te werken. Een eventueel verbod van de wetgever zou zij als protectionisme bestempelen.

De heer Thierry Giet (PS) verwijst naar de situatie in Frankrijk, waar advocaten zich wettelijk kunnen associëren met jurisconsulten. Voordat deze wetgeving tot stand kwam waren daar alle mogelijke associaties mogelijk, wat tot rovverwarring en belangenvermenging leidde.

De heer Geert Bourgeois (VU&ID) stelt vast dat de cliënt die met een groot advocatenkantoor (bijvoorbeeld een van «the big 5») werkt in feite geen duidelijk inzicht heeft in de prijs die betaald wordt voor de geleverde prestaties. Hij vreest dat daardoor een deloyale concurrentie kan ontstaan. Hij verwijst nogmaals naar de wet op het notariaat, die op dit punt duidelijk is. Ook in het ontwerp van faillissementswet worden van de curator strikte garanties van onpartijdigheid geëist.

De voorzitter stelt voor dat de commissie de heer M. Van Doosselaere voormalig deken van de Orde van advocaten met betrekking tot dit punt zou horen. De heer Van Doosselaere heeft deze materie in het bijzon-

– d'une part, l'avocat exerce une profession libérale qui répond aux règles de l'économie de marché ;

– d'autre part, il est un auxiliaire de la justice et l'organisation de la profession est réglée dans le Code judiciaire.

On ne peut certainement pas oublier l'aspect économique dans l'exercice de la profession. Si l'on peut comprendre que les avocats souhaitent offrir à leurs clients un service qui soit le plus complet possible, on peut se demander s'il faut en inférer que les avocats doivent pouvoir s'associer librement avec des réviseurs d'entreprises, des fiscalistes ou des conseillers juridiques. Il faut assurément veiller à ce que de telles associations ne soient pas contre nature.

M. Hugo Coveliers (VLD) n'est pas favorable à une interdiction absolue des MDP. Il estime qu'une telle interdiction créerait une grande inégalité, étant donné qu'il existe déjà certaines formes d'association. Tous les titulaires de professions libérales ont besoin de collaborer avec d'autres prestataires de services. Il convient toutefois de faire une distinction entre les petites associations et les grandes, dans lesquelles l'avocat a pour ainsi dire un statut de salarié.

Mme Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) souhaite aller encore plus loin dans ce sens. Elle estime que les avocats doivent être libres de travailler en association ou non. Elle qualifierait de protectionnisme une interdiction éventuelle du législateur.

M. Thierry Giet (PS) renvoie à la situation en France, où les avocats peuvent légalement s'associer avec des jurisconsultes. Avant que cette législation n'ait été adoptée, toutes les sortes d'associations étaient possibles en France, ce qui provoquait une confusion des rôles et un mélange des intérêts.

M. Geert Bourgeois (VU&ID) constate que le client qui fait appel à un grand cabinet d'avocats (par exemple un des « big 5 ») n'a en fait aucune idée précise des honoraires qu'il devra payer pour les prestations fournies. Il craint qu'une concurrence déloyale puisse en résulter. Il renvoie à nouveau à la loi sur le notariat, qui est claire à cet égard. Dans le projet de la loi sur les faillites également, des garanties strictes d'impartialité sont exigées du curateur.

Le président propose que la commission entende M. Van Doosselaere, ancien doyen de l'Ordre des avocats, sur cette matière. M. Van Doosselaere l'a étudiée de manière approfondie lors de ses contacts au niveau

der bestudeerd in het kader van de contacten op Europees niveau (CCBE: voorheen-Commission consultative des barreaux européens, thans: *conseil des barreaux de l'Union européenne* of Raad van balijs van de Europese Unie).

Tevens wordt ook schriftelijk het standpunt gevraagd van de Vereniging van Vlaamse Baliaj, van de *Conférence des barreaux francophones et germanophone*, van stafhouder H. Lange (vertegenwoordiger voor België in de CCBE) en van de Franstalige orde van advocaten bij de balie te Brussel die reeds overeenkomsten afgesloten heeft met bepaalde beroepsgroepen.

B. Antwoorden van de minister van Justitie

1. Opmerkingen gemaakt door de Raad van State en niet overgenomen door de Regering

Slechts twee opmerkingen werden niet opgenomen.

– De eerste opmerking heeft betrekking op het ontworpen artikel 477*quinquies*, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek. In die bepaling worden de artikelen 3 en 4 van Richtlijn 98/5/EG in het Belgische recht omgezet.

Het artikel 477*quinquies*, § 2 bepaalt, inzonderheid, dat de advocaat die afkomstig is uit een lidstaat van de Europese Unie aan de raad van de Orde het bewijs moet voorleggen van zijn inschrijving bij de bevoegde autoriteit van de lidstaat van herkomst en dat in dit bewijs opgave wordt gedaan van de tuchtprocedures ingesteld in de lidstaat van oorsprong.

Volgens de Raad van State moet de verplichting om de tuchtprocedures te vermelden worden geschrapt, aangezien de richtlijn daar niet in voorziet (artikel 3, § 2). Deze vereiste, ingevoegd op verzoek van de Belgische baliaj, is evenwel behouden met het oog op de bescherming van de rechtzoekenden. Deze bepaling maakt trouwens deel uit van de aanbeveling van de Raad van baliaj van de Europese Unie met betrekking tot de omzetting van bedoelde richtlijn.

De tweede opmerking heeft betrekking op het ontworpen artikel 477*octies* van het Gerechtelijk Wetboek. Die bepaling betreft de beroepsuitoefening in groepsverband.

De Raad van State heeft in zijn advies gesteld dat de rechtsvorm van een groep van advocaten of van een filiaal, alsmede de basisregels die het beroep van advocaat beheersen duidelijk moesten worden vastgesteld, teneinde te voorkomen dat zij zouden verschillen naar gelang van het gerechtelijk arrondissement. Dat advies is niet gevuld.

europeen (CCBE : autrefois Commission consultative des barreaux européens, actuellement : Conseil des barreaux de l'Union européenne).

La commission demande également l'avis par écrit de la *Vereniging van Vlaamse baliaj*, de la conférence des barreaux francophones et germanophone, du bâtonnier H. Lange (représentant de la Belgique au CCBE) et de l'Ordre francophone des avocats au barreau de Bruxelles qui ont déjà conclu des accords avec certaines catégories professionnelles.

B. Réponses du ministre de la Justice

1. Observations du Conseil d'État non reprises par le gouvernement

Seules, deux observations n'ont pas été reprises.

– La première observation concerne l'article 477*quinquies*, § 2, du Code judiciaire en projet. Les articles 3 et 4 de la directive 98/5/CE y sont transposés en droit belge.

L'article 477*quinquies*, § 2, prévoit notamment que l'avocat « communautaire » sera tenu de fournir au conseil de l'Ordre l'attestation de son inscription auprès de l'autorité compétente de l'État membre d'origine et que cette attestation contiendra la mention des procédures disciplinaires intentées dans l'État membre d'origine.

Le Conseil d'État estime que l'exigence de la mention des procédures disciplinaires doit être supprimée, celle-ci n'étant pas prévue par la directive précitée (article 3, § 2). Cette exigence, souhaitée par les barreaux belges, a néanmoins été maintenue dans un souci de protection des justiciables. Cette disposition fait, d'ailleurs, partie des recommandations du Conseil des barreaux de l'Union européenne pour la transposition de la directive concernée.

La seconde est relative à l'article 477*octies* (en projet) du Code judiciaire. Cette disposition concerne l'exercice en groupe de l'activité d'avocat.

L'avis du Conseil d'État n'a pas été suivi en ce qu'il exige que les formes juridiques d'un groupe d'avocats et d'une succursale, ainsi que les règles fondamentales qui régissent la profession d'avocat soient clairement indiquées afin que celles-ci ne varient pas d'un arrondissement judiciaire à l'autre.

Het Gerechtelijk Wetboek kent aan de Orden een ruime autonomie toe en verleent enkel vooroemde Orden de bevoegdheid de regels vast te stellen die op het beroep van toepassing zijn. De wetgever legt alleen een aantal basisregels op, inzonderheid de onafhankelijkheid van de advocaat, de waardigheid, de rechtschapenheid en de kiesheid van het beroep.

In de huidige stand van de wetgeving komt het overgens nog steeds de algemene raad van de Nationale Orde van Advocaten toe eenheid te brengen in de regels en gebruiken van het beroep van advocaat (artikel 494 van het Gerechtelijk Wetboek).

De nadere omschrijving van deze regels in het kader van de omzetting van vooroemde richtlijn zou strijdig zijn met de geest van het Gerechtelijk Wetboek en zou ten aanzien van de advocaten die onderdaan zijn van een andere lidstaat van de Europese Unie trouwens leiden tot een omgekeerde discriminatie. De advocaat die onderdaan is van een andere lidstaat van de Unie en zich wenst in te schrijven bij een Orde moet informeren naar de regels die binnen die Orde gelden, zoals trouwens het geval is voor een Belgische advocaat.

2. Multidisciplinaire samenwerkingsverbanden

De minister merkt allereerst op dat het begrip «multidisciplinair kabinet» moet afgebakend worden. Er zijn gradaties mogelijk, gaande van een multidisciplinair kabinet in vennootschapsvorm tot een eenvoudig samenwerkingsverband waarbij alleen de middelen gezamenlijk zijn.

Deze discussie moet ten gronde gevoerd worden en de keuze dient door de wetgever gemaakt te worden. Alleszins dient vermeden te worden dat er een rolverwarring ontstaat waarbij de advocaat een «zaken-advocaat» wordt en de onafhankelijkheid van het beroep in het gedrang kan worden gebracht.

De minister antwoordt aan de heer Bourgeois dat het regeringsontwerp ingaat op alle punten die in artikel 11 van de richtlijn aan bod komen. Het wetsvoorstel van de heer Bourgeois behandelt slechts het punt 5.

IV.— HOORZITTING MET DE HEER MICHEL VAN DOOSSELAERE, GEWEZEN DEKEN VAN DE BELGISCHE NATIONALE ORDE VAN ADVOCATEN

A. Uiteenzetting van de heer Michel Van Doosselaere

De heer Michel Van Doosselaere heeft deelgenomen aan de werkzaamheden van de Raad van de Balies van

Le Code judiciaire donne une large autonomie aux Ordres et confie à eux seuls la compétence de fixer les règles qui gouvernent la profession. Seules quelques règles fondamentales, notamment l'indépendance de l'avocat, la dignité, la probité et la délicatesse de la profession, sont imposées par le législateur.

Il appartient d'ailleurs toujours, dans l'état actuel de la législation, au Conseil général de l'Ordre national des avocats d'unifier les règles et usages de la profession (article 494 du Code judiciaire).

Fixer ces règles dans le cadre de la transposition de la directive précitée irait à l'encontre de la philosophie du Code judiciaire et engendrerait, en outre, au profit des avocats « communautaires », une discrimination à rebours. L'avocat « communautaire » qui souhaite s'inscrire à un Ordre se renseignera, tout comme le fait un avocat belge, sur les règles en vigueur au sein de cet Ordre.

2. Associations multidisciplinaires

Le ministre fait tout d'abord observer que la notion de «cabinet multidisciplinaire» doit être définie. Il est possible de prévoir des gradations, allant d'un cabinet multidisciplinaire revêtant la forme d'une société à une simple association dans le cadre de laquelle seuls les moyens sont mis en commun.

Cette question devra faire l'objet d'un débat de fond et il appartiendra au législateur d'opérer un choix. Il convient en tout cas d'éviter qu'il y ait une confusion des rôles et que l'avocat devienne un «avocat d'affaires» et que l'indépendance de la profession puisse être compromise.

Le ministre répond à M. Bourgeois que le projet de loi porte sur tous les points abordés à l'article 11 de la directive, alors que la proposition de loi de M. Bourgeois ne traite que du point 5.

IV.— AUDITION DE M. MICHEL VAN DOOSSELAERE, ANCIEN DOYEN DE L'ORDRE NATIONAL DES AVOCATS

A. Exposé de M. Michel Van Doosselaere

M. M. Van Doosselaere connaît bien les origines de la directive, pour avoir participé aux travaux du Conseil

de Europese Gemeenschap (CCBE) toen in het begin van de jaren '90 het vraagstuk van de multidisciplinaire samenwerkingsverbanden is opgedoken. De oorsprong van de richtlijn is hem dan ook goed bekend. Na grondig onderzoek van de kwestie door drie deskundigen heeft de CCBE in november 1993 een resolutie aangenomen die ingaat tegen het principe van de multidisciplinaire samenwerkingsverbanden. De enige uitzondering die in aanmerking werd genomen, betrof de andere rechtskundige beroepen. De deontologische redenen zijn nog steeds die welke thans worden aangevoerd : de onafhankelijkheid van de advocaat, de bescherming van het beroepsgeheim, het knelpunt van de belangenconflicten. Sommige bijkomende redenen belangen de balie aan omdat er op de juridische markt internationale verenigingen zijn van accountants en bedrijfsrevisoren die juridisch advies verstrekken en die zich ongetwijfeld met advocaten willen associëren. Het gaat meestal om fusies veeleerder dan om echte associaties.

Het standpunt van de CCBE wordt gehandhaafd in een resolutie van november 2000. De CCBE blijft er over het geheel genomen van overtuigd dat een multidisciplinair samenwerkingsverband geen goede zaak is. Wat is een multidisciplinair samenwerkingsverband precies? Het is een associatie die de daadwerkelijke deelneming vereist van de verschillende componenten bij het vennootschapskapitaal alsmede een beheer van die associatie door de verschillende componenten en een verdeling van de winsten en de risico's. Het is een geïntegreerd samenwerkingsverband. Daarom heeft men in de richtlijn willen omschrijven wat moet worden verstaan onder multidisciplinair samenwerkingsverband dat kan worden verboden. De appreciatiecriteria zijn in de praktijk de volgende : het merendeel van het kapitaal is in handen van de niet-advocaten, de niet-advocaten besturen de associatie en de benaming van het verband zou niet die van de advocaten zijn. Dat betekent blijkbaar dat, naast die voorwaarden, het mogelijk is een multidisciplinair samenwerkingsverband te aanvaarden die echter niet tot een volledige fusie gaat. Het is mogelijk in te stemmen met samenwerkingsovereenkomsten indien de advocaten greep blijven hebben op de leiding van die organisatie uit het oogpunt van de eigendom en het beheer van de inachtneming van de beroepsregels en van de vrijwaring van de deontologische verplichtingen van de advocaten.

Toen die resoluties werden uitgevaardigd, bestonden in sommige landen multidisciplinair samenwerkingsverbanden. Daarin zijn de advocaten steeds de voornaamste partners en hebben ze de steeds voorschriften inzake de uitoefening van hun beroep in handen. Er wordt geen afbreuk gedaan aan de omstandigheden waarin ze hun beroep moeten uitoefenen. Men kan ook vaststellen dat de noordelijke landen inzake associaties

des barreaux de l'Union européenne (CCBE) lorsque, au début des années 1990, la question des associations multidisciplinaires s'est posée. Après examen approfondi de la question par trois experts, le CCBE a adopté une résolution en novembre 1993, qui se prononçait contre le principe des associations multidisciplinaires. La seule exception envisagée concernait les autres professions juridiques. Les raisons déontologiques sont toujours celles qui sont invoquées actuellement : l'indépendance de l'avocat, la protection du secret professionnel, le problème des conflits d'intérêts. Certaines raisons accessoires ne sont pas indifférentes au barreau, dans la mesure où il y a sur le marché juridique des ensembles internationaux d'experts comptables et de réviseurs d'entreprise qui pratiquent le conseil juridique et qui souhaitent incontestablement s'associer avec des avocats. Ces associations sont le plus souvent plutôt que des absorptions que comme de véritables associations.

La position du CCBE est encore maintenue dans une résolution de novembre 2000. Le CCBE reste dans l'ensemble convaincu que l'association multidisciplinaire n'est pas bonne. Encore faut-il bien savoir ce qu'est une association multidisciplinaire. C'est une association qui implique une véritable participation des différentes composantes au capital de l'association ainsi qu'une administration de cette association par les diverses composantes et un partage des profits et des risques. C'est une association intégrée. C'est la raison pour laquelle on a voulu définir dans la directive ce qu'il faut par une association multidisciplinaire que l'on peut interdire. Les critères d'appréciation qui sont, en pratique, la majorité du capital entre les mains des non-avocats, l'administration de l'association par les non-avocats et la dénomination de l'association qui ne serait pas celle des avocats. Ceci semble signifier que, en dehors de ces conditions, il est possible d'admettre une association multidisciplinaire, mais qui ne va pas jusqu'à l'intégration complète. Il est possible d'admettre des accords de collaboration dans la mesure où les avocats conservent la mainmise sur cette organisation du point de vue de la propriété et de la gestion, du point de vue du respect des règles professionnelles et de la sauvegarde des obligations qui s'imposent déontologiquement aux avocats.

Lorsque ces résolutions ont été prises, il y a avait des pays dans lesquels les associations multidisciplinaires existaient. Mais c'est toujours dans un contexte où les avocats sont les principaux partenaires et maîtrisent les conditions d'exercice de leur profession. Il n'y a pas d'atteinte aux conditions dans lesquelles ils doivent exercer leur profession. On peut constater aussi que les pays nordiques, en général, sont plus libéraux en ce qui

liberaler opvattingen huldigen, hoewel ze even bezorgd zijn over de bescherming van de onafhankelijkheid van de advocaat, het beroepsgeheim en de belangenconflicten.

De advocaten zijn er door de bank genomen niet van overtuigd dat de nadere regels ter bescherming van hun plichtenleer doeltreffend zijn. De overgrote meerderheid gelooft niet dat er in een associatie waterdichte schotten kunnen zijn tussen de professionals die geen advocaten zijn en de advocaten. De groepering van de materiële belangen brengt met zich dat men in de dagelijkse praktijk van een dergelijke associatie hinder kan ondervinden op het stuk van de onafhankelijkheid en van de belangenconflicten. Gelet op de verscheidenheid van de situaties in de verschillende landen schrijft de richtlijn evenwel geen principieel verbod voor. Dat was trouwens niet het doel van de richtlijn, die alleen betrekking had op de vestigingsvooraarden. Daarom werd de beslissing overgelaten aan de lidstaten. Thans rijst de vraag of de wet dergelijke praktijken moet verbieden, dan wel of ze de balie zelf moet laten beslissen.

Volgens de spreker betreft het amendement van de heer Bourgeois niet de vestiging, maar de uitoefening van het beroep. Er wordt een wijziging van het Gerechtelijk Wetboek voorgesteld, met alle repercussies vandien op de omzettingswet van de richtlijn.

Op te merken valt dat het vraagstuk vooral Brussel betreft, ook al zijn de «big five» in andere steden gevestigd. De werkgroep heeft uiteindelijk een tekst voorgesteld die strookt met de letter en de geest van de richtlijn, die de balie machtigt om onder meer de voorwaarden te bepalen waaronder het beroep in groep mag worden uitgeoefend, met inbegrip van de multidisciplinaire samenwerkingsverbanden. Zowel de *Conférence* als de VVB hebben trouwens ingestemd met de voorgestelde tekst die in het wetsontwerp is overgenomen.

De spreker vindt het derhalve weinig opportuun om van de technische aangelegenheid van de omzetting van een richtlijn gebruik te maken om bij wet te regelen een vraagstuk dat tot de bevoegdheid van de instanties van de Orden van advocaten behoren. Er bestaat een reglement van 8 maart 1990 van de Belgische nationale Orde van advocaten dat in principe de multidisciplinaire samenwerkingsverbanden niet toestaat aangezien wordt gesteld dat de Nationale Orde moet bepalen met welke beroepen dergelijke associaties tot stand mogen komen. De Nationale Orde heeft terzake nog nooit een beslissing genomen en we zijn dus nog steeds in het stadium van het verbod. Als men er de tekst op naleest, betreft

concerne les associations, bien qu'ils soient aussi particulièrement soucieux de la protection de l'indépendance de l'avocat, du secret professionnel et des conflits d'intérêts.

Dans leur ensemble les avocats ne sont pas convaincus que toutes les modalités que l'on peut mettre en oeuvre pour protéger leur déontologie soient des procédés efficaces. La grande majorité ne croit pas à la possibilité de cloisons étanches lorsqu'il y a une association entre les professionnels qui ne sont pas avocat et les avocats. Il y a un regroupement des intérêts matériels qui fait que dans la pratique quotidienne, on peut être gêné sur le plan de l'indépendance et sur le plan des conflits d'intérêts dans une telle association. Constatant cependant la variété des situations dans les différents pays, la directive n'édicte pas une interdiction de principe. Ce n'est d'ailleurs pas directement l'objet de la directive, qui concerne seulement les conditions d'établissement. C'est la raison pour laquelle la position adoptée fut de laisser la décision aux Etats membres. La question qui se pose actuellement est de savoir si la loi doit interdire de telles pratiques ou si elle doit laisser la décision au barreau lui-même.

L'orateur pense que l'amendement de M. Bourgeois intervient non pas au niveau de l'établissement, mais au niveau de l'exercice de la profession. C'est une modification du Code judiciaire qui est proposée, avec les répercussions que cela peut avoir sur la loi de transposition de la directive.

On peut remarquer le problème est surtout important à Bruxelles, même si les «big five» sont implantés dans d'autres villes. Le groupe de travail à finalement proposé un texte conforme à la lettre et à l'esprit de la directive, donnant compétence au barreau pour régler notamment les conditions dans lesquelles l'exercice en groupe peut se faire, en ce compris les associations multidisciplinaires. Tant la Conférence que la VVB étaient d'ailleurs d'accord avec le texte proposé qui se retrouve dans le projet de loi.

L'intervenant trouve en conséquence peu opportun de profiter de la question technique de la transposition d'une directive pour régler législativement une question qui relève des organes ordinaires des avocats. Il existe un règlement du 8 mars 1990 de l'Ordre national des avocats, qui n'autorise en principe pas les associations multidisciplinaires, puisqu'il est dit que c'est l'Ordre national qui doit définir les professions avec lesquelles pareille association peut se faire. Comme l'Ordre national n'a jamais pris de décision à cet égard, on en est toujours du stade de l'interdiction. Cette interdiction, en lisant le texte, porte non seulement sur la véritable association intégrée, mais aussi sur le regroupement, puisqu'on

dat verbod niet alleen de echte geïntegreerde associatie maar ook de groepering, aangezien dat is gepreciseerd in de bepaling van het reglement van de Belgische nationale Orde van advocaten.

Sindsdien zijn meningsverschillen opgedoken. Sommige advocaten zijn van oordeel dat de multidisciplinaire samenwerkingsverbanden de toekomst zijn. De heer Van Doosselaere vreest echter dat zodoende een doos van Pandora wordt geopend door een wijziging van de strekking van de tekst die de huidige situatie wil handhaven. Die legt de verantwoordelijkheid om binnen de door de richtlijn vastgestelde voorwaarden een multidisciplinair samenwerkingsverband al dan niet te aanvaarden bij elke balie.

Een absoluut wettelijk verbod van de multidisciplinaire samenwerkingsverbanden zou bovendien moeilijkheden doen rijzen binnen de meest vooruitstrevende baliës, die reeds een reglement hebben goedgekeurd. Thans is dat alleen voor de Franstalige Orde van advocaten van de balie van Brussel het geval. Wel moet erop worden gewezen dat nagenoeg alle leden van die balie gekant blijven tegen de idee van geïntegreerde associaties met niet-juridische beroepen. De overeenkomst met het Instituut der Bedrijfsrevisoren zal alleen middelenvennootschappen toestaan. Het gaat er niet om de honoraria te delen met accountants of bedrijfsrevisoren. Het is niet de bedoeling dat die de wet stellen in een associatie. De voorstanders van dergelijke vennootschappen voeren als argument aan dat men de klant, in zijn belang, moet kunnen dienen overeenkomstig zijn wensen en hem een volledige dienstverlening moet kunnen aanbieden. Volgens de spreker stemt dat overeen met het begrip middelenvennootschap.

Ook de *American Bar Association* heeft het onderwerp multidisciplinaire samenwerkingsverbanden onderzocht. De commissie die het dossier moest voorbereiden, heeft een verslag ingediend dat bepaalde vormen van associaties steunt. De algemene vergadering van de *American Bar Association* heeft het principe van de multidisciplinariteit ten slotte verworpen. Men moet dus constateren dat het land met het grootste aantal advocaten niet van de multidisciplinaire samenwerkingsverbanden wil weten. Die zijn echter wel toegestaan in bepaalde Angelsaksische landen, zoals Canada en sommige Australische provincies.

De situatie in Europa is thans niet onder controle. De druk van de markt en de werkingsomstandigheden van de advocatenkantoren die in feite filialen zijn van de «big five» spelen een belangrijke rol. Het wekt uiteraard verwondering dat KPMG het grootste advocatenkantoor is van de Parijse regio. Het is dus twijfelachtig dat het ab-

l'a précisé dans la disposition du règlement de l'Ordre national.

Depuis sont apparues des divergences. Certains avocats estiment que les associations multidisciplinaires sont la voie de l'avenir. Mais M. Van Doosselaere craint que ce serait ouvrir une boîte de Pandore en voulant modifier la philosophie du texte qui maintient la situation actuelle, qui met au niveau de chaque barreau la responsabilité d'accepter ou de ne pas accepter une association multidisciplinaire dans les conditions prévues par la directive.

Une interdiction légale absolue des associations multidisciplinaires causerait en outre des difficultés au sein des barreaux les plus progressistes, qui ont déjà adopté un règlement, soit, actuellement, le seul Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles. Mais il faut quand même souligner que la quasi-totalité des membres de ce barreau reste hostile à l'idée d'associations intégrées avec des professions non-juridiques. L'accord conclu avec l'Institut des réviseurs d'entreprises n'autorise que des sociétés de moyens. Il ne s'agit pas de partager les honoraires avec des experts comptables ou des réviseurs d'entreprise. Il ne s'agit pas de faire en sorte que ceux-ci dictent la loi dans une association. L'argument des partisans de ce genre de sociétés est qu'il faut, dans l'intérêt du client, pouvoir le servir conformément à son désir et lui donner un service complet. L'intervenant estime que cela correspond à la notion de société de moyens.

L'American Bar Association a elle aussi examiné le thème des associations multidisciplinaires. La commission chargée de préparer le dossier a déposé un rapport favorable à une certaine forme d'association. En fin de compte, l'assemblée générale de l'*American Bar Association* a rejeté le principe de la multidisciplinarité. Il faut donc constater que le pays qui compte le plus d'avocats ne veut pas des associations multidisciplinaires. Il y a par contre certains pays anglo-saxons où ces associations sont admises, comme le Canada et certaines provinces d'Australie.

La situation en Europe n'est actuellement pas maîtrisée. La pression du marché et les conditions d'exercice de bureaux d'avocats qui sont en réalité des filiales des «big five» jouent un rôle important. Que le plus grand bureau d'avocats de la région parisienne soit KPMG, cela interpelle évidemment. Il est donc douteux que l'in-

soluut verbod zoals het wordt voorgesteld, het probleem zou kunnen oplossen. Het zou moeilijkheden doen rijzen in de balies, aangezien de VVB het verbod eist terwijl de *Conférence des barreaux francophones et germanophone*, waarvan de Frantalige Orde van Brussel deel uitmaakt, nog maar net een commissie heeft opgericht die een standpunt zal bepalen. De wetgever zou er steeds moeten naar streven de zaken ongemoeid te laten tot op het ogenblik van een eventuele algemene hervorming.

Tijdens de debatten over de hervorming van de Belgische nationale Orde van advocaten rees de vraag of de organisatie van de balies moet worden herzien. Het antwoord kan positief, maar de hervorming moet algemeen zijn. We mogen een technisch wetsontwerp tot omzetting van een richtlijn niet aanwenden om de huidige voorwaarden te wijzigen die de balies toestaan reglementen uit te vaardigen of geval per geval toestemming te verlenen. Dat zou ook hinderpalen opwerpen voor de vestiging van sommige Europese advocaten die lid zijn van een voor hun balie van oorsprong aanvaardbare multidisciplinair samenwerkingsverband en die hun activiteit in België niet zouden mogen voortzetten wegens een formeel verbod dat in de wet zou zijn opgenomen. België zou terzake zelfs verwijten kunnen krijgen van de Europese overheid. Dat blijkt uit een zaak die thans hangende is voor het Europees Hof van Justitie, betreffende de «Nederlandse Orde van Advocaten» tegen Price Waterhouse een van de «big five». De Commissie verdedigt er het standpunt dat het verbod kan worden gerechtvaardigd in het licht van het Europees recht inzake mededinging wegens dringende redenen van openbare orde, namelijk de bescherming van de onafhankelijkheid van de advocaten, het beroepsgeheim en in bijkomende orde de belangenconflicten. De Belgische wetgever zou dus het recht hebben dat verbod op te leggen als het niet absoluut is. Daarom gaat het amendement van de heer Bourgeois te ver.

Om af ronden, verdedigt de heer Van Doosselaere de tekst van de minister, die werd ingegeven door zijn werkgroep. Hij is tegen de liberalisering gekant omdat ze in strijd zou zijn met het belang van de rechtsonderhorige. Er moet echter ook rekening worden gehouden met de noden van sommige rechtzoekenden om onder bepaalde voorwaarden over geïntegreerde diensten te beschikken.

B. Vragen en opmerkingen van de leden

Voorzitter Fred Erdman (SP) vraagt of de oplossing die erin bestaat de balies terzake bevoegd te maken, geen impliciet verbod inhoudt aangezien er tot nu toe geen beslissing is die multidisciplinaire samenwerkingsverbanden toestaat.

terdiction absolue telle qu'elle est proposée puisse régler le problème. Elle créerait des difficultés au sein des barreaux, la VVB réclamant l'interdiction alors que la Conférence des barreaux francophones et germanophone, dont fait partie l'Ordre français de Bruxelles, n'en est encore qu'au stade d'une commission qui vient d'être installée et qui va prendre une position. Le souci du législateur devrait être de laisser cette question en l'état jusqu'à une réforme globale éventuelle.

Lors des débats concernant la réforme de l'Ordre national, la question de l'opportunité d'une réforme de l'organisation des barreaux s'est posée. La réponse peut être positive, mais la réforme doit être globale. Ne profitons pas d'un projet technique de transposition d'une directive pour modifier les conditions actuelles qui autorisent les barreaux à prendre des règlements ou à donner des autorisations au cas par cas. En outre, cela créerait des obstacles à l'établissement de certains avocats européens qui sont en association multidisciplinaire acceptable pour leur barreau d'origine et qui ne pourraient pas continuer cet exercice en Belgique en raison d'une interdiction formelle qui serait inscrite dans la loi. La Belgique risquerait même de se voir reprocher par les autorités européennes. Une affaire est actuellement pendante devant la Cour de justice des Communautés européennes, concernant le *Nederlandse Orde van Advocaten* opposé à Price Waterhouse, l'un des «big five». La position de la Commission y est de dire que l'interdiction peut se justifier au regard du droit européen de la concurrence pour des raisons impérieuses d'ordre public, qui sont la protection de l'indépendance des avocats, du secret professionnel et accessoirement les conflits d'intérêts. Le législateur belge serait donc en droit de prononcer cette interdiction s'il elle n'est pas absolue. C'est pourquoi l'amendement de M. Bourgeois va trop loin.

En conclusion M. Van Doosselaere défend le texte du ministre, suggéré par son groupe de travail. Il se dit opposé à la libéralisation car elle serait contraire à l'intérêt du justiciable. Mais il faut aussi compter avec les besoins de certains justiciables de disposer de services intégrés dans certaines conditions.

B. Questions et observations des membres

M. Fred Erdman (SP), président, demande si la solution de laisser les barreaux compétents en la matière n'est pas une interdiction implicite, puisqu'il n'existe à ce jour pas de décision d'autorisation.

Voorts regelen zowel het punt 1 als het punt 5 van artikel 11 de situatie van de buitenlandse advocaat in het licht van de plaatselijke wetgeving. Indien die advocaat in zijn land lid is van een multidisciplinair samenwerkingsverband zoals die door de Belgische wetgever wordt verboden, is het hem verboden zijn beroep uit te oefenen als lid van het betrokken verband. Implicit betekent zulks dat hij kan optreden als gewone advocaat maar niet als lid van het verband. Dat is reeds een onduidelijke situatie. Er zou een kantoor zijn van die advocaat, van wie iedereen weet dat hij de woordvoerder is van dit of dat verband. Is dat de goede uitlegging van de richtlijn ? Zo ja, dan zou de handhaving van de bevoegdheid van de orden het voordeel bieden dat ze de overheid een beoordelingsbevoegdheid laat na gelang van de eigenschappen van elk afzonderlijk geval.

De heer Geert Bourgeois (VU&ID) verwijst naar de brief van de Vereniging van Vlaamse Balies (zie verder, V, Standpunten, A)

Hij wenst allereerst van de spreker te vernemen of hij de tekst van het wetsontwerp conform acht met de richtlijn. Is het niet zo dat de het ontwerp alleen betrekking heeft op buitenlandse advocaten daar waar de richtlijn bepaalt dat de ontvangende lidstaat, voor wat deze bepalingen betreft, geen onderscheid mag maken tussen, in dit geval, Belgische en buitenlandse advocaten.

Voorts wenst spreker te vernemen of het correct is dat met de tekst die voorligt, een middelenvennootschap, waarbij dus niet geparticeerd wordt in het kapitaal, toegelaten is. Refereert deze tekst naar het Duitse model ?

Als deze lezing juist is dan moeten daar bedenkingen bij gemaakt worden. De middelenvennootschap maakt heel wat ontsnappingsroutes mogelijk. Eens dit soort groeperingen worden toegelaten, wordt de controle op onder meer de belangtegenstellingen bijzonder moeilijk.

Een derde punt betreft de bevoegdheid om in deze materie standpunt in te nemen.

Met deze tekst wordt de reglementering overgelaten aan de onderscheiden balies en niet aan de Orde. De spreker heeft wat dit betreft zijn visie, ingenomen in zijn wetsvoorstel, herzien en meent thans dat de wetgever beter een standpunt zou innemen. Het probleem situeert zich vooral in Brussel. Daar zal de belangrijkste concentratie zijn van dergelijke groeperingen, maar het doet zich ook elders voor. De spreker verwijst in dit verband naar een recent artikel uit de *Financieel Economische Tijd* (11 april 2001): « KPMG richt eigen advocatennetwerk op. » Dit doet vragen doen rijzen over de onafhankelijkheid van de advocatuur. In dergelijke netwerken gaan

Par ailleurs, l'article 11, tant au point 1 qu'au point 5, règle en fait à la lumière de la législation locale, la situation de l'avocat étranger. Si celui-ci, dans son pays d'origine, est membre d'une association multidisciplinaire telle que le législateur belge l'interdit, il lui sera interdit de pratiquer en tant que membre du groupe en question. Implicitement, il pourra pratiquer comme simple avocat, mais pas comme membre du groupe. C'est déjà une situation ambiguë. Il serait établi un bureau de cet avocat, dont tout le monde sait qu'il est le porte-parole de tel ou tel groupe. Cette lecture de la directive est-elle la bonne? Dans l'affirmative, laisser la compétence aux ordres présenterait l'avantage de laisser un pouvoir d'appréciation à l'autorité, en fonction des caractéristiques propres à chaque cas.

M. Geert Bourgeois (VU&ID) renvoie à la lettre de la Vereniging van Vlaamse Balies (voir ci-après, V, Points de vue, A).

Il demande d'abord à l'orateur s'il estime que le texte du projet de loi est conforme à la directive. Le projet ne concerne-t-il pas que les avocats étrangers alors que la directive dispose qu'en ce qui concerne ces dispositions, les États membres d'accueil ne peuvent établir de distinction entre, en l'occurrence, des avocats belges et des avocats étrangers.

L'intervenant demande ensuite s'il est exact que, compte tenu du texte à l'examen, une société de moyens, dans laquelle il n'est pas participé au capital, est autorisée. Ce texte fait-il référence au droit allemand ?

Si cette lecture est exacte, certaines considérations s'imposent. La société de moyens permet de nombreuses voies d'évasion. Dès que ce type d'associations est autorisé, le contrôle des oppositions d'intérêts, par exemple, devient particulièrement difficile.

Un troisième point concerne la compétence de prendre position dans cette matière.

Le texte à l'examen confie la réglementation aux différents barreaux et plus à l'Ordre. L'intervenant a revu à cet égard la position qu'il avait adoptée dans sa proposition de loi et estime que le législateur devrait à présent prendre partie. Le problème se situe essentiellement à Bruxelles. C'est dans cette ville que se situe la plus grande concentration de telles associations, mais cela se passe également ailleurs. L'intervenant renvoie à cet égard à un article récemment paru dans le *Financieel Economische Tijd* (11 avril 2001) : « KPMG crée son propre réseau d'avocats ». Cela incite à se poser des questions quant à l'indépendance des avocats. Dans de tels

zeer grote bedragen om, worden belangrijke honoraria uitbetaald, die gekoppeld zijn aan extra-legale voordeLEN, voordelen in natura en dergelijke meer. Dit doet vragen doen rijzen over de onafhankelijkheid.

Tenslotte is er de fundamentele discussie. De wetgever moet een uniforme regeling opleggen, hetzij een volledig verbod, hetzij een beperkte toelating voor een bepaalde vorm van groepering.

Die beslissing werd reeds genomen voor het notariaat en de keuze dient zich ook aan voor het revisoraat. De wetgever moet zijn verantwoordelijkheid opnemen en daarbij rekening houden met de onafhankelijkheid, het beroepsgeheim en oog hebben voor het gevaar van belangenvermenging. Kortom, hij moet het belang van de rechtzoekende voorop stellen. De richtlijn maakt een verbod mogelijk.

De heer Bourgeois meent dat er goede redenen zijn voor een verbod, in het algemeen belang. In die zin vindt hij dat de tekst, die nu voorligt daar niet aan beantwoordt en niet ver genoeg gaat.

Mevrouw Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) vraagt of de heer Van Doosselaere weet heeft van nadelige gevolgen bij de in Duitsland toegepaste regeling. Zo neen, zou het dan mogelijk zijn dezelfde regeling in België toe te passen?

De heer Van Doosselaere heeft voorts gesuggereerd dat de balies beslissen aan welke voorwaarden de multidisciplinaire samenwerkingsverbanden moeten beantwoorden. Maar kan dat voor het hele land?

Meer in het algemeen vraagt de spreekster zich af waarom men zo weinig vertrouwen in de advocaten blijkt te hebben. Zij zelf moeten in de eerste plaats weten wat ze al dan niet mogen doen om hun plichtenleer te vrijwaren. Is het verbod op multidisciplinaire samenwerkingsverbanden er niet op gericht de advocaten tegen zichzelf te beschermen veeleer dan de rechtsonderhorigen te beschermen?

De heer Van Doosselaere vindt dat er aspecten zijn waarop er een politieke keuze moet worden gemaakt en waarbij de meningen kunnen uiteenlopen.

De richtlijn regelt de toestand van de gevestigde advocaat. Een voorbeeld daarvan is een Europese advocaat die zich in België komt vestigen, terwijl die al lid is van een multidisciplinair samenwerkingsverband, en die in een dergelijk samenwerkingsverband wil blijven werken door bijvoorbeeld aan een Belgische accountant te vragen zich bij hem te vestigen. België behoudt zich het recht voor een dergelijk samenwerkingsverband al dan niet toe te staan. Als hij met een Belgische advocaat samenwerkt, heeft die maatregel uiteraard een weerslag

réseaux, on brasse de très gros montants, on verse des honoraires élevés liés à des avantages extralégaux en nature, etc. Cela amène à réfléchir à l'indépendance.

Enfin, il y a le débat fondamental. Le législateur doit imposer une réglementation uniforme soit l'interdiction absolue soit autoriser de manière limitée une certaine forme d'association.

La décision a déjà été prise pour le notariat et le choix s'impose également pour le révisorat. Le législateur doit prendre ses responsabilités et tenir compte de l'indépendance, du secret professionnel et être attentif au risque de confusion d'intérêts. La directive permet l'interdiction.

M. Bourgeois estime qu'il existe de bonnes raisons d'interdire dans l'intérêt général. C'est pourquoi il estime que le texte à l'examen ne répond pas à ce souci et ne va pas assez loin.

Mme Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) demande si M. Van Doosselaere connaît des effets pervers au système pratiqué en Allemagne. Dans la négative, serait-il possible d'instaurer le même système en Belgique ?

M. Van Doosselaere suggère de laisser les barreaux décider des conditions auxquelles devraient répondre les associations multidisciplinaires. Mais serait-ce gérable dans l'ensemble du pays ?

D'une manière plus générale, l'oratrice se demande pourquoi l'on semble faire si peu confiance aux avocats. C'est avant tout à eux de savoir ce qu'ils peuvent ou ne peuvent pas faire pour préserver leur déontologie. L'interdiction des associations multidisciplinaires ne vise-t-elle pas plus à protéger les avocats contre eux-mêmes qu'à protéger les justiciables ?

M. M. Van Doosselaere estime qu'il existe des points sur lesquels un choix politique est à faire et sur lesquels les avis peuvent diverger.

La directive règle le sort de l'avocat établi. C'est, par exemple, un avocat européen qui vient s'établir en Belgique alors qu'il est déjà membre d'une association multidisciplinaire et qui veut continuer à travailler dans ce genre d'association, en demandant à un expert-comptable belge de s'installer avec lui par exemple. La Belgique se réserve le droit d'autoriser ou non cette association. S'il est associé à un avocat Belge, il est évident que la mesure a une répercussion sur ce dernier. S'il lui est interdit d'exercer son activité dans le cadre

voor deze laatste. Als het hem wordt verboden zijn werkzaamheid in het kader van een multidisciplinair samenwerkingsverband uit te oefenen, zal hij met die advocaat niet mogen samenwerken.

De opmerking van de heer Bourgeois is dat er, op het reglement van de Nationale Orde na, thans geen tekst is die de Belgische advocaat een multidisciplinair samenwerkingsverband ontzegt. De lezing van de heer Bourgeois bestaat erin dat als de situatie van de Europese advocaat wordt geregeld, die van de Belgische advocaat tegelijkertijd en op dezelfde wijze moet worden geregeld.

Het wetsontwerp regelt echter alleen de situatie van de gemmenschapsadvocaat uit een andere EU-lidstaat die zich hier komt vestigen. Voor de Belgische advocaat blijft de toestand ongewijzigd. Er is inderdaad geen wetsbepaling. Maar de Europese richtlijn bepaalt dat de lidstaat aan Europese advocaten mag verbieden toe te treden tot multidisciplinaire samenwerkingsverbanden voor zover die Staat zulks aan zijn eigen advocaten verbiedt. In de huidige stand van zaken is dat krachtens de aan de Nationale Orde toegewezen bevoegdheden verboden. Het heeft derhalve geen nut in de wet een bepaling op te nemen met betrekking tot de buitenlandse advocaten.

M. Geert Bourgeois (VU&ID) antwoordt dat hij uit een eerste lectuur begrijpt dat België wettelijk verplicht is om het geheel te regelen.

De heer M. Van Doosselaere werpt op dat de richtlijn stelt dat terzake een principiële vrijheid geldt. De richtlijn bepaalt enkel dat de Staten buitenlandse advocaten een verbod op multidisciplinaire samenwerkingsverbanden mogen opleggen als zij hetzelfde voor de eigen onderdanen doen gelden. In de huidige stand van zaken zijn soortgelijke verbanden in België verboden op grond van het reglement van de Nationale Orde dat toepasselijk zal blijven zolang de nieuwe ordes geen andere bepalingen hebben goedgekeurd.

Het voorstel van de heer Bourgeois zet een stap verder: het voegt een wetsbepaling toe in een domein waarin de balies hun problemen zelf afhandelen.

De heer Geert Bourgeois (VU&ID) merkt op dat de twee Ordes nooit verschillende bepalingen in hun reglement kunnen opnemen voor advocaten die uit een ander lidstaat komen.

Indien een buitenlands advocaat zich vestigt en zich laat inschrijven aan de Vlaamse Orde van advocaten te Brussel, dan zal het reglement van de VVB toepasselijk

d'une association multiprofessionnelle, il ne pourra pas faire d'association avec cet avocat.

La question de M.Bourgeois est qu'il n'y a actuellement pas de texte, sauf évidemment le règlement de l'Ordre national, qui interdit à l'avocat belge une association multidisciplinaire. La lecture de M. Bourgeois consiste à dire que si l'on règle la situation de l'avocat européen, il faut régler celle de l'avocat belge en même temps et de la même manière.

Or, le projet de loi ne règle que la situation de l'avocat venant d'un autre pays communautaire membre de l'Union qui vient s'établir ici. En ce qui concerne l'avocat belge, il laisse la situation inchangée. Il est vrai qu'il n'y a pas de disposition légale. Mais la directive dit que l'Etat membre peut interdire les associations multidisciplinaires aux avocats européens dans la mesure où il l'interdit à ses propres avocats. Dans l'état actuel, en fonction des compétences qui sont déléguées à l'Ordre national des avocats, c'est interdit. Il n'est dès lors pas utile d'inscrire dans la loi une disposition pour les avocats étrangers.

M. Geert Bourgeois (VU&ID) répond qu'une première lecture le porte à croire que la Belgique est légalement tenue de régler l'ensemble de la situation.

M. M. Van Doosselaere rétorque que dans la directive, le principe est celui de la liberté. Elle stipule seulement que les Etats peuvent interdire les associations multidisciplinaires pour les avocats étrangers dans la même mesure qu'ils font pour leurs ressortissants. Dans l'état actuel des choses, ces associations sont interdites en Belgique, en vertu du règlement de l'Ordre national qui sera applicable tant que les ordres nouveaux n'auront pas pris d'autres dispositions.

La proposition de M. Bourgeois consiste à faire un pas qui consiste à ajouter une disposition légale là où les barreaux règlent eux-mêmes leurs problèmes.

M. Geert Bourgeois (VU&ID) fait observer que les deux Ordres ne pourront jamais insérer des dispositions différentes dans leur règlement pour les avocats venant d'un autre État membre.

Si un avocat étranger s'établit et se fait inscrire à l'Ordre flamand des avocats de Bruxelles, c'est le règlement de la VVB qui sera d'application. S'il se fait inscrire à

zijn. Indien hij zich laat inschrijven aan de Franse Orde van Brussel, dan zal hij onder het Reglement van de Conférence vallen. Dat zou problemen scheppen.

De heer M. Van Doosselaere herinnert eraan dat de heer Bourgeois een voorstander van de splitsing van de Nationale Orde van advocaten was. Hij wijst op het incoherente van die houding: aan de ene kant de stroomlijning van de regels toevertrouwen aan de wetgever, aan de andere kant de beroepsinstantie die zich daarmee bezig hield, uitdrukkelijk willen opdoeken.

De heer Geert Bourgeois (VU&ID) antwoordt dat zijn opmerkingen praktisch gericht zijn. De wetgever moet instaan voor een gelijke behandeling van Belgische advocaten en advocaten uit andere lidstaten. Dat is met dit ontwerp niet gegarandeerd.

Als de redenering van de heer Van Doosselaere gevolgd wordt dan moet deze regelementering aan de toekomstige Ordens worden toevertrouwd. Dat schept problemen.

Volgens *de heer M. Van Doosselaere* is het standpunt van de VVB gewijzigd sinds het begin van de werkzaamheden van de groep waarvan hij de voorzitter was. De VVB wil haar standpunt in dit ontwerp bevestigd zien, zonder zich daarbij overigens zorgen te maken over het standpunt dat de Conferentie terzake inneemt. Dat is evenwel niet de strekking van het wetsontwerp, dat alleen de omzetting van een richtlijn beoogt. Door in deze aangelegenheid op te treden, zou de wetgever een probleem doen rijzen dat nog niet aan de orde is.

Het klopt dat de middelenvennootschap de aanzet tot tal van ontsporingen kan zijn. Maar zulks impliceert een door de instanties van de Orde uitgeoefende controle : zo bepaalt het in Brussel vigerende reglement dat een overeenkomst inzake middelenvennootschappen alleen na toestemming van de Orde kan worden gesloten. Wegens de opgelegde beperkingen is de spreker overigens niet van mening dat de middelenvennootschap enig echt belang kan impliceren voor de andere beroepen die samenwerkingsverbanden met advocaten zouden willen aangaan.

De spreker beklemtoont dat, zo de wetgever partij kiest, hij dat buiten het raam van de richtlijn behoort te doen. België heeft vertraging opgelopen bij de omzetting van de richtlijn en het zou volkomen ongewenst zijn die omzetting uit te stellen om redenen die er niet direct mee te maken hebben.

l'Ordre français de Bruxelles, il relèvera du Règlement de la Conférence. Cela poserait des problèmes.

M. M. Van Doosselaere rappelle que M. Bourgeois était partisan de la scission de l'Ordre national des avocats. Il fait observer l'incohérence qui consiste à vouloir confier l'uniformisation des règles au législateur, alors que l'on a expressément voulu supprimer l'instance professionnelle qui s'en chargeait.

M. Geert Bourgeois (VU&ID) répond que ses observations ont une portée pratique. Le législateur doit assurer l'égalité de traitement des avocats belges et des avocats originaires d'autres États membres. Le projet à l'examen ne garantit pas cette égalité.

Si l'on poursuit le raisonnement de *M. Van Doosselaere*, cette réglementation doit être confiée aux futurs Ordres, ce qui pose problème.

Selon *M. M. Van Doosselaere*, la position de la VVB a évolué depuis les travaux du groupe qu'il présidait. Et elle veut voir consacrer son point de vue au travers de ce projet-ci – sans se soucier d'ailleurs du point de vue de la Conférence. Mais ce n'est pas l'objet du projet de loi, qui est seulement de transposer une directive. En intervenant en cette matière, le législateur créerait un problème qui ne se pose pas encore.

Il est exact que la société de moyens peut être un commencement à bien des dérives. Mais cela implique un contrôle de la part des autorités de l'Ordre : ainsi aucune convention de sociétés de moyens, dans le cas du règlement de Bruxelles, ne peut être faite que moyennant autorisation de l'Ordre. Et en raison des restrictions imposées, l'intervenant ne pense pas que la société de moyens présente un réel intérêt pour les autres professions qui voudraient s'associer avec les avocats.

L'orateur insiste sur le fait que si le législateur prend parti, il doit le faire en dehors du cadre de la directive. La Belgique est en retard dans la transposition de celle-ci, et il serait parfaitement inopportun de retarder cette transposition pour des questions qui ne la concernent pas directement.

In antwoord op mevrouw Herzet, verklaart de spreker er geen weet van te hebben dat het Duitse systeem enig negatief zou sorteren. Maar in tegenstelling tot België of Frankrijk, waar die situaties wat uit de hand aan het lopen zijn, heeft Duitsland de toestand altijd goed onder controle gehouden. De verantwoordelijkheid om de noodzakelijke maatregelen te nemen teneinde ontsporingen te voorkomen, zal bij de toekomstige Ordes liggen.

Wat de diversiteit van de reglementen betreft, kan worden gesteld dat die het rechtstreekse gevolg dreigt te zijn van de splitsing van de balie. De spreker memoert dat hij daar steeds tegen gekant was. Wat moet worden voorkomen, zijn concurrentieverstoringen ingevolge het feit dat in het ene gewest een gunstigere situatie zou ontstaan dan in het andere. Het is hoopvol uitkijken naar de in de nieuwe wetgeving ingebouwde overlegformules.

Ten slotte herinnert de heer Van Doosselaere eraan dat een geregelmenteerd beroep is, dat er moet op toezien dat de beoefenaren ervan de regels nakomen die het uitvaardigt, wat de bevoegdheid in tuchtzaken van de Orde van advocaten vereantwoordt. In het geval van de multidisciplinaire samenwerkingsverbanden is het gevaar op ontsporingen te groot om er geen rekening mee te houden. Het door mevrouw Herzet gesuggereerde vooruitzicht op een volledige liberalisering lijkt hem gevaarlijk. Die liberalisering is misschien wenselijk voor bepaalde aspecten, maar moet dan gepaard gaan met strikte controlemaatregelen en voorwaarden.

De heer Fred Erdman (SP), voorzitter, vraagt het standpunt van de regering.

De vertegenwoordiger van de minister antwoordt dat het ontwerp zoals het op dit ogenblik geformuleerd is ook in het licht van de opmerkingen van de heer Van Doosselaere stand houdt. Met betrekking tot de multidisciplinaire vennootschap wordt in feite een status quo gehandhaafd.

V. — STANDPUNTEN

A. Vereniging van Vlaamse Balies

Uittreksel uit de nota van de Vereniging van Vlaamse Balies, overgezonden aan de commissie op 5 mei 2001 en ondertekend door *stafhouder J. Stevens*:

«(...) Op 13 december 2000 besliste de Raad van Afgevaardigden, met een zeer grote meerderheid, dat elke structurele samenwerking tussen advocaten en accountants en bedrijfsrevisoren verboden is, waarbij structurele samenwerking staat voor duurzame en geïnstitu-

En réponse à Mme Herzet, l'orateur déclare ne pas connaître d'effets pervers au système allemand. Mais la situation y a toujours été bien maîtrisée, au contraire de la Belgique ou de la France, où ces situations se développent de façon un peu anarchiques. C'est la responsabilité des futurs ordres de prendre les mesures nécessaires pour éviter les dérives.

Quant à la diversité des règlements, elle risque d'être la conséquence directe de la scission du barreau, dont l'orateur rappelle qu'il a toujours été un opposant. Ce qu'il faut éviter, ce sont des distorsions de concurrence dues aux situations plus ou moins favorables qui se créeraient d'une région à l'autre. Il faut mettre ses espoirs dans les formules de concertation prévues par la nouvelle législation.

Enfin, M. Van Doosselaere rappelle que la profession d'avocat est une profession réglementée et qu'elle doit veiller au respect par ses membres des règles qu'elle édicte, ce qui justifie le pouvoir disciplinaire des Ordres d'avocats. Dans le cas des associations multidisciplinaires, le risque de dérive est trop grand pour ne pas s'en préoccuper. La perspective de libéralisation totale suggérée par Mme Herzet lui semble dangereuse. Cette libéralisation, si elle peut être souhaitable sous certains aspects, doit s'accompagner de conditions et de mesures de contrôle stricts.

Le président, M. Fred Erdman (SP) s'enquiert de la position du gouvernement.

Le représentant du ministre répond que, tel qu'il est formulé actuellement, le projet se défend, même par rapport aux observations de M. Van Doosselaere. En ce qui concerne la société multidisciplinaire, il prévoit en fait le *statu quo*.

V. — POINTS DE VUE

A. Vereniging van Vlaamse Balies

Extrait de la note de la *Vereniging van Vlaamse Balies*, transmise à la commission le 5 mai 2001 et signée par le *bâtonnier J. Stevens* :

« (...) Le 13 décembre 2000, le Conseil des délégués a décidé, à une très forte majorité, d'interdire toute coopération structurelle entre avocats, experts-comptables et réviseurs d'entreprise. On entend par « coopération structurelle » toute coopération durable et institutionna-

tionaliseerde samenwerking in de zin van het Nationaal Reglement « Recht het beroep uit te oefenen in samenwerking met andere advocaten » van 8 maart 1990 (zo-wel winstdelende associaties of vennootschappen waarin de onderscheiden beroepen gezamenlijk worden uitgeoefend, als kostendelende groeperingen of middelenvennotschappen worden uitgesloten).

De Raad van Afgevaardigden besloot vooraf niet in te gaan op een verzoek een beslissing ter zake uit te stellen en een moratorium in te stellen tot het Hof van Justitie van de Europese Unie zou uitspraak hebben gedaan in de Nederlandse Nova-zaak. De reden daartoe was dat duidelijkheid en klarheid gewenst was t.o.v. ontwikkelingen op het terrein, en t.o.v. uit- en aanspraken van sommige accountantskantoren ook in de pers welke een duidelijk antwoord behoefden.

De Vereniging van Vlaamse Balies is van oordeel dat enig wetgevend initiatief terzake wenselijk is, waardoor ook op wetgevend vlak klarheid zou worden geschapen voor de binnenlandse situatie, los van de bepalingen van de vestigingsrichtlijn.

Het komt inderdaad de wetgever toe uiteindelijk de principes van onafhankelijkheid en partijgebondenheid in beroepsgeheim, algemeen erkend als grondbeginissen van de advocatuur te bevestigen en te sanctioneren. Zoals dat gebeurd is, mutatis mutandis, t.a.v. het notariaat in artikel 50 § 2 van de nieuwe notariswet. »

B.Brief van stafhouder H. Lange, dd 7 mei 2001

« (...) Het artikel 11.5 van de richtlijn 98/5/EG is in de richtlijn ingevoegd op verzoek van CCBE.

CCBE heeft zich steeds formeel uitgesproken tegen MDP's zodat geen specifiek reglement in verband met art 11.5 nodig is of overwogen wordt. Het bewuste artikel werd enkel als toevoeging aan de directieve voorgesteld, omdat in zekere landen van de gemeenschap beperkte vormen van samenwerking met andere beroepen (bv. notarissen) toegelaten is. »

C.Brief van Frans Orde van advocaten bij de balie van Brussel

De commissie ontving op 8 mei 2001 een brief van de Frans Orde van advocaten bij de balie van Brussel, ondertekend door stafhouder M. Wagemans.

« (...) De Franse Orde van advocaten bij de balie van Brussel heeft op 6 januari 2000 een overeenkomst gesloten met enerzijds het Instituut voor bedrijfsrevisoren

lisée au sens du Règlement national sur le droit d'exercer en collaboration avec d'autres avocats du 8 mars 1990 (tant les associations ou les sociétés à participation bénéficiaire au sein desquelles les différentes professions sont exercées conjointement que les groupements visant à partager les frais ou les sociétés visant à la mise en commun de moyens sont exclus).

Le Conseil des délégués a décidé au préalable de ne pas faire droit à une demande visant à reporter la décision en la matière ou à instaurer un moratoire jusqu'à ce que la Cour de Justice de l'Union européenne se soit prononcée sur l'affaire néerlandaise Nova. La raison de ce refus était qu'il fallait préciser et clarifier les choses par rapport à l'évolution sur le terrain, et par rapport à certaines revendications et à certaines déclarations de certains cabinets d'experts-comptables, y compris dans la presse, qui réclamaient une réponse claire.

La Vereniging van Vlaamse Balies estime qu'une initiative législative est souhaitable en la matière, afin que la situation se clarifie également sur le plan législatif au niveau intérieur, indépendamment de la directive relative au libre établissement.

Il appartient en effet au législateur de confirmer et de sanctionner les principes d'indépendance et de partage du secret professionnel, généralement reconnus comme étant les principes fondamentaux de l'exercice de la profession d'avocat, ainsi que cela a été prévu, mutatis mutandis, pour le notariat, à l'article 50, § 2, de la nouvelle loi sur le notariat. ».

B. Lettre du bâtonnier H. Lange du 7 mai 2001

« (...) L'article 11.5 de la directive 98/5/CE a été inséré dans la directive à la demande du CCBE. Le CCBE s'est toujours formellement opposé aux MDP de sorte qu'aucun règlement spécifique n'est nécessaire ou n'est envisagé en ce qui concerne l'article 11.5. Il a uniquement été proposé d'insérer l'article en question dans la directive parce que certains États de la communauté autorisent des formes restreintes de collaboration avec d'autres professions (par exemple, les notaires). ».

C. Lettre de l'Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles

La commission a reçu, le 8 mai 2001, une lettre de l'Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles, signée par le bâtonnier M. Wagemans.

« (...) L'Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles a conclu le 6 janvier 2000 une convention avec l'Institut des réviseurs d'entreprises, d'une part, ainsi que

en anderzijds de accountants en de fiscaal consulenten, om samen een middelenvennootschap te vormen, na voorafgaande en te allen tijde herroepbare toestemming van hun respectieve beroepsautoriteiten.

De middelenvennootschap moet de verdeling van de middelen tot doel hebben, met uitsluiting van elke uitoefening van een beroepsbezighed door zijn leden. Voor het overige preciseren beide overeenkomsten de principes die door de vennoten moeten worden nageleefd.

Naar mijn gevoelen mag de multidisciplinariteit in het algemeen dus niet worden verboden, maar moet de bevoegde overheid de mogelijkheid behouden die te verbieden.

Voor zover ik weet is het ontwerp tot omzetting van de vestigingsrichtlijn in die zin opgesteld [vertaling].»

D. Brief van de Conférence des barreaux francophones et germanophone

«(...) U wenst het standpunt van de *Conférence* te kennen over het vraagstuk van de uitoefening van het beroep van advocaat in interdisciplinaire samenwerkingsverbanden.

Er zij opgemerkt dat die kwestie thans nog steeds wordt geregeld door het reglement van 8 maart 1990 van de Belgische Nationale Orde van advocaten. Overeenkomstig artikel 8 van dat reglement mag alleen de algemene raad van de Nationale Orde bepalen met welke andere vrije beroepen de advocaten zich in België mogen associëren of groeperen. Aangezien de algemene raad van de Nationale Orde geen enkele beslissing heeft genomen op grond van het voormelde artikel 8 zijn de multidisciplinaire samenwerkingsverbanden of groeperingen in België thans niet toegestaan. Voor de volledigheid voeg ik hierbij een afschrift van het reglement van 8 maart 1990.

De *Conférence* heeft zopas een werkgroep opgericht die ermee belast is dat vraagstuk te onderzoeken. Die werkgroep heeft zijn werkzaamheden echter nog niet aangevat en het zal dus nog verschillende maanden duren vóór een voorstel van reglement mag worden verwacht (...).».

les experts-comptables et les conseils fiscaux, d'autre part, à constituer ensemble une société de moyens, moyennant les autorisations préalables et toujours révocables de leurs autorités professionnelles respectives.

La société de moyens doit avoir pour objet la mise en commun de moyens, à l'exclusion de tout exercice de l'activité professionnelle de ses membres. Pour le reste, les deux conventions précisent les principes qui doivent être respectés par les partenaires.

Il n'y a donc pas, à mon sens, lieu d'interdire de manière générale la multidisciplinarité, mais bien de laisser à l'autorité compétente la possibilité de l'interdire.

A ma connaissance, c'est en ce sens que le projet de transposition de la directive établissement est rédigé.(...)»

D. Lettre de la Conférence des barreaux franco-phones et germanophone

« (...) Vous souhaitez connaître l'avis de la *Conférence* sur la problématique de l'exercice de la profession d'avocat au sein d'associations interdisciplinaires.

Voulez-vous noter qu'à l'heure actuelle, cette question est toujours régie par le règlement du 8 mars 1990 de l'Ordre National des avocats de Belgique. Conformément à l'article 8 de ce règlement, le Conseil général de l'Ordre National peut, seul, déterminer les autres professions libérales avec lesquelles les avocats peuvent s'associer ou se grouper en Belgique. Le Conseil général de l'Ordre National n'ayant pris aucune décision sur base dudit article 8, les associations ou groupements multidisciplinaires ne sont pas actuellement autorisés en Belgique. Pour votre parfaite information, je joins copie à la présente du règlement du 8 mars 1990.

La *Conférence* vient de constituer un groupe de travail chargé d'étudier cette problématique mais ce groupe n'a pas encore commencé ses travaux et aucune proposition de règlement ne peut donc être attendue avant plusieurs mois. (...) ».

VI. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMINGEN

Artikel 1

Dit artikel geeft geen aanleiding tot besprekking en wordt eenparig aangenomen.

Art. 2

Dit artikel beoogt een actualisering van artikel 428, eerste lid van het Gerechtelijk Wetboek en is zuiver technisch van aard.

De heer Geert Bourgeois (VU&ID) stelt voor om deze bepaling, die in de negatieve zin geformuleerd is («niemand kan...») positief te stellen.

Hij dient daartoe volgend amendement in:

«Het voorgestelde artikel 428, eerste lid, wijzigen als volgt :

«Art. 428. — Om de titel van advocaat te voeren of het beroep van advocaat uit te oefenen, moet men Belg zijn of onderdaan van de Europese Unie, in het bezit zijn van een diploma van doctor of van licentiaat in de rechten, de bij wet bepaalde eed hebben afgelegd en ingeschreven zijn op het tableau van de orde of op de lijst van de stagiairs.».

VERANTWOORDING

Het voorgestelde artikel 428, eerste lid, wordt herschreven, wat de leesbaarheid bevordert.» (nr. 1, DOC. 50 1120/003)

De vertegenwoordiger van de minister verkiest de formulering van het wetsontwerp, die slechts een kleine correctie aanbrengt in het huidige artikel 428, dat tot op heden geen problemen heeft gegeven. Bovendien adviseerde de Raad van State om een duidelijke verwijzing op te nemen naar de eed die verplicht gesteld is in artikel 427 van hetzelfde wetboek.

Amendement nr. 1 wordt ingetrokken.

Artikel 2 wordt eenparig aangenomen.

Art. 3

Het artikel bepaalt dat «de aanneming» betrekking heeft op de eedaflegging van de advocaat. De woorden «van de eedaflegging» worden toegevoegd aan artikel 429 van het Gerechtelijk Wetboek. Het artikel verbetert in feite de huidige tekst van 429.

VI. — DISCUSSION DES ARTICLES ET VOTES

Article 1er

Cet article ne donne pas lieu à discussion et est adopté à l'unanimité.

Art. 2

L'article 2, d'ordre purement technique, vise à actualiser l'article 428, alinéa 1er, du Code judiciaire.

M. Geert Bourgeois (VU&ID) propose de donner à cette disposition, libellée de manière négative (« Nul ne peut.... ») une formulation positive.

Il présente à cet effet l'amendement suivant :

«Remplacer l'article 428, alinéa 1er, proposé par l'alinéa suivant :

«Art. 428. — Pour porter le titre d'avocat ou en exercer la profession, il faut être Belge ou ressortissant de l'Union européenne, être porteur d'un diplôme de docteur ou de licencié en droit, avoir prêté le serment prévu par la loi et être inscrit au tableau de l'Ordre ou sur la liste des stagiaires. ».

JUSTIFICATION

La reformulation de l'article 428, alinéa 1er, proposé vise à en améliorer la lisibilité.» (nr. 1, Doc. 50 1120/003)

Le représentant du ministre préfère la formulation retenue dans le projet de loi, celle-ci se bornant à apporter une petite correction à l'actuel article 428, qui n'a jamais posé de problème. Le Conseil d'Etat a, en outre, précausé l'insertion d'un renvoi clair au serment qui est obligatoire en vertu de l'article 427 du même code.

L'amendement n° 1 est retiré.

L'article 2 est adopté à l'unanimité.

Art. 3

Cet article précise que la « réception » vise la réception du serment de l'avocat. Les mots « du serment » sont par conséquent ajoutés à l'article 429 du Code judiciaire. L'article corrige en fait le texte actuel de cette disposition.

De heren Geert Bourgeois (VU&ID) en Karel Van Hoorebeke (VU&ID) hebben amendement nr 2 ingediend om de tekst te verbeteren

Het luidt als volgt:

«In artikel 429, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, wordt het woord «aanneming» vervangen door de woorden «eedaflegging van de advocaat».

VERANTWOORDING

Betere formulering.» (DOC 50 1120/002)

De minister kan niet met dit amendement instemmen. Het gaat wel degelijk om de aanneming van de advocaat en niet over de eedaflegging alleen. Dat woord kan dus niet wegvalLEN.

Het amendement wordt verworpen met 10 tegen 3 stemmen.

Artikel 3 wordt aangenomen met 10 stemmen en 4 onthoudingen.

Art. 4

Dit artikel wijzigt artikel 430 van het Gerechtelijk Wetboek.

Amndement nr. 3 van de heren Geert Bourgeois (VU&ID) en Karel Van Hoorebeke (VU&ID) beoogt een modernisering van de tekst. Het aanplakken van lijsten is niet meer van deze tijd, waarin tal van andere communicatiemiddelen vorhanden zijn. Het amendement luidt als volgt:

«In het voorgestelde artikel 430, 1, tweede lid, het woord «aangeplakt» vervangen door het woord «ge-publiceerd».

VERANTWOORDING

Er wordt voorgesteld niet langer op te leggen dat het tableau en de lijst worden aangeplakt. De stafhouder staat in voor de publicatie van het tableau en de lijst, maar wordt verder vrij gelaten om te kiezen voor aanplakking dan wel voor een andere publicatievorm (bijvoorbeeld in boekvorm).»

De heer Thierry Giet (PS) merkt op dat de aanplakking toch nut kan hebben, bijvoorbeeld indien ze gebeurt naast het bureau waar de eerste raad gegeven wordt.

De heer Fred Erdman (SP), voorzitter, werpt op dat sommige balies zo talrijk zijn dat de aanplakking materieel gezien niet meer mogelijk is.

MM. Geert Bourgeois (VU&ID) et Karel Van Hoorebeke (VU&ID) ont présentent l'amendement n° 2 afin de corriger le texte.

Cet amendement est libellé comme suit :

«À l'article 429, alinéa 1er, du même Code, les mots « La réception » sont remplacés par les mots « La prestation de serment de l'avocat ».

JUSTIFICATION

Il s'agit d'améliorer la formulation du texte. »

Le ministre ne peut marquer son accord sur l'amendement. Il s'agit bel et bien de la réception de l'avocat et non du seul serment. Ce mot ne peut donc pas être omis.

L'amendement est rejeté par 10 voix contre 3.

L'article 3 est adopté par 10 voix et 4 abstentions.

Art. 4

Cet article modifie l'article 430 du Code judiciaire.

L'amendement n° 3 de MM. Geert Bourgeois (VU&ID) et Karel Van Hoorebeke (VU&ID) vise à moderniser le texte. L'affichage de listes n'est plus de notre époque, où nombre d'autres moyens de communication sont disponibles. Cet amendement est libellé comme suit:

«Dans l'article 430, 1, alinéa 2, proposé, supprimer les mots « affichés et ».

JUSTIFICATION

Il est proposé de supprimer l'obligation d'afficher le tableau et les listes. Le bâtonnier serait toujours chargé de publier le tableau et les listes, mais il lui serait loisible d'opter pour l'affichage ou pour un autre mode de publication (par exemple, l'impression d'un registre). »

M. Thierry Giet (PS) fait observer que l'affichage peut cependant revêtir de l'utilité, par exemple, s'il est effectué à côté du bureau où est donné le premier conseil.

M. Fred Erdman (SP), président, objecte que certains barreaux sont si nombreux que l'affichage n'est matériellement plus possible.

De minister stelt voor om de «aanplakking» als faculteit te behouden, naast de «bekendmaking».

De commissie stemt in met deze wijziging.

Amendement nr. 3 wordt ingetrokken.

De heer Fred Erdman (SP), voorzitter, dient amendement nr. 6 in.

Ook dit amendement is zuiver technisch en beoogt de voorgestelde tekst aan te passen aan de wet die de nieuwe structuren van de balie vaststelt (zie III Algemene bespeking).

Het amendement beoogt de drie volgende correcties aan te brengen.

«In dit artikel de volgende wijzigingen aanbrengen :

A. De inleidende volzin vervangen als volgt :

«*Artikel 430 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 4 mei 1984 en gewijzigd bij de wet van... 2001, wordt vervangen door de volgende bepaling :»;*

B. in het voorgestelde artikel 430, in punt 2, tweede en derde lid, telkens de woorden «, sedert twee jaar», weglaten.

C. het voorgestelde artikel 430 aanvullen met een punt 3 luidende :

«*3. In het gerechtelijk arrondissement Brussel worden de adviezen bedoeld in de artikelen 66, 88, §1, en 195 gegeven door de stafhouder van elk van de twee ordes van advocaten.».*

VERANTWOORDING

In de huidige tekst van artikel 430 van het Gerechtelijk Wetboek, die als basis diende voor het opstellen van dit wetsontwerp, wordt nog een onderscheid gemaakt tussen de advocaten-stagiairs die nog geen twee jaar op de lijst van stagiairs ingeschreven zijn en zij die langer dan twee jaar ingeschreven zijn. Dat onderscheid wordt afgeschafft in het wetsontwerp tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de structuren van de balie en van de wet van 13 maart 1973 betreffende de vergoeding voor onwerkzame voorlopige hechtenis, dat zich thans in een eindfase van de parlementaire behandeling bevindt en binnenkort dus wet zal zijn. Dat wetsontwerp vult artikel 430 tevens aan met een punt 3 dat het gerechtelijk arrondissement Brussel betreft. Die aanvulling ontbreekt vooralsnog in het ontworpen artikel 430.

In de aanhef van de – aan de nakende wetswijziging aangepaste – redactie van dit artikel moet tevens melding gemaakt worden van de wijzigende wet.

Le ministre propose de maintenir l'«affichage» à titre facultatif, parallèlement à la «publication».

La commission souscrit à cette modification.

L'amendement n° 3 est retiré.

M. Fred Erdman (SP), président, présente l'amendement n° 6.

Cet amendement est également d'ordre purement technique et vise à adapter le texte proposé en fonction de la loi qui détermine les nouvelles structures du barreau (voir III Discussion générale).

Cet amendement vise à apporter les trois corrections suivantes.

«Apporter les modifications suivantes :

1° remplacer le liminaire par le liminaire suivant :

«*L'article 430 du même Code, remplacé par la loi du 4 mai 1984 et modifié par la loi du ... 2001, est remplacé par la disposition suivante :» ;*

2° dans l'article 430 proposé, point 2, alinéas 2 et 3, supprimer chaque fois les mots « , ou depuis deux ans, » ;

3° compléter l'article 430 proposé par un point 3, libellé comme suit:

«*3. dans l'arrondissement judiciaire de bruxelles, les avis visés aux articles 66, 88, § 1er, et 195 sont donnés par le bâtonnier de chacun des deux ordres des avocats.».*

JUSTIFICATION

Le texte actuel de l'article 430 du Code judiciaire, qui a servi de base pour l'élaboration du projet de loi à l'examen, établit encore une distinction entre les avocats-stagiaires qui sont inscrits à la liste des stagiaires depuis moins de deux ans et ceux qui y sont inscrits depuis plus de deux ans. Cette distinction est abolie par le projet de loi modifiant, en ce qui concerne les structures du barreau, le Code judiciaire et la loi du 13 mars 1973 relative à l'indemnité en cas de détention préventive inopérante, projet de loi dont l'examen parlementaire est presque achevé et qui acquerra donc prochainement force de loi. Ce projet de loi complète également l'article 430 par un point 3 concernant l'arrondissement judiciaire de Bruxelles. Cet ajout manque encore dans l'article 430 proposé.

Le liminaire de l'article qui introduit l'article 430 proposé – adapté à la modification imminente visée ci-dessus – doit par conséquent mentionner la loi modificative.

Dezelfde opmerking dient gemaakt te worden bij artikel 5, dat artikel 431 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt.»

Amendment nr.6 en het aldus gewijzigde artikel worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Art. 5

Het artikel betreft artikel 431 van het Gerechtelijk Wetboek.

De heer Fred Erdman (SP), voorzitter dient volgend technisch amendement in:

«De woorden «, vervangen bij de wet van 7 februari 1985 en gewijzigd bij de wet van... 2001,» invoegen tussen de woorden «hetzelfde Wetboek» en «worden tussen de woorden».

VERANTWOORDING

Om wetstechnische redenen dienen de wijzigende wetten telkens te worden vermeld.

Amendment nr. 7 en het aldus gewijzigde artikel 5 worden eenparig aangenomen

Art. 6 tot 8

Deze artikelen geven geen aanleiding tot bespreking en worden eenparig aangenomen.

Art. 8bis

De heer Geert Bourgeois (VU&ID) heeft een amendement ingediend tot invoeging van een artikel 8bis.

Het amendement nr. 4 luidt als volgt:

«Een artikel 8bis invoegen, luidende :

«Art. 8bis. — In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 437bis ingevoegd, luidende :

«Art. 437bis.— De advocaat mag zijn beroep uitoefenen in een vennootschap of in een samenwerkingsverband met andere advocaten, maar niet met personen die niet deze hoedanigheid hebben.

De vennootschappen of samenwerkingsverbanden van advocaten hebben als enig en uitsluitend doel het uitoefenen van het beroep van advocaat. Alle vennootschappen of samenwerkingsverbanden met een ander doel zijn verboden.».

La même observation vaut pour l'article 5, qui modifie l'article 431 du Code judiciaire.»

L'amendement n° 6 et l'article, ainsi modifié, sont successivement adoptés à l'unanimité.

Art. 5

Cet article concerne l'article 431 du Code judiciaire.

M. Fred Erdman (SP), président, présente l'amendement technique suivant:

«Insérer les mots « *remplacé par la loi du 7 février 1985 et modifié par la loi du ... 2001,* » entre les mots « même Code, » et les mots « les mots ». .

JUSTIFICATION

Pour des raisons d'ordre légitique, les lois modificatives doivent toujours être mentionnées.

L'amendement n°7 et l'article 5, ainsi modifié, sont adoptés à l'unanimité.

Art. 6 à 8

Ces articles ne donnent lieu à aucune discussion et sont adoptés à l'unanimité.

Art. 8bis

M. Geert Bourgeois (VU&ID) présente un amendement (n° 4) visant à insérer un article 8bis.

Cet amendement est libellé comme suit :

«Insérer un article 8bis, libellé comme suit ;

« Art. 8bis. — *Un article 437bis, libellé comme suit, est inséré dans le même Code :*

« Art. 437bis. — *L'avocat peut exercer sa profession au sein d'une société ou d'une association avec d'autres avocats, mais non avec des personnes qui n'ont pas cette qualité.*

Les sociétés ou associations d'avocats ont pour seul et unique objet l'exercice de la profession d'avocat. Toute société ou association ayant un autre objet est interdite. ».

VERANTWOORDING

Naar analogie met artikel 50, § 2, van de wet van 16 maart 1803 op het notarisambt.»

De voorzitter vat de huidige situatie als volgt samen. Het ontvangstland kan een principieel verbod op MDP's instellen, waarop uitzonderingen mogelijk zijn.

Thans bestaat er een reglement van de Nationale Orde dat een principieel verbod oplegt. De Franstalige Brusselse balie laat een uitzondering toe.

Eens de nieuwe structuren van de balie een feit zullen zijn, zullen de nieuwe instellingen op dit vlak reglementeringen kunnen vaststellen, die echter verschillend kunnen zijn.

De heer Geert Bourgeois (VU&ID) stelt voor om deze bevoegdheid aan de wetgever toe te wijzen.

De heer Fred Erdman (SP), voorzitter, vreest dat dit zou kunnen beschouwd worden als een gedeeltelijke uit-holling van de bevoegdheden van de nieuwe instellingen. Stel dat de wetgever in dit domein zou tussenkomen, dan kan hij zich ook mengen in andere materies, die traditioneel tot de bevoegdheid van de ordes behoren. Hierdoor zou de bestaansreden van de ordes zelf in vraag worden gesteld.

De heer Marc Verwilghen, minister van Justitie, merkt op dat de regering vertrokken is van de huidige toestand, die uitgaat van een principieel verbod op MDP's.

Amendement nr. 5 werd ingediend in ondergeschikte orde en luidt als volgt:

«Een artikel 8bis invoegen, luidende :

«Art. 8bis. — *In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 437bis ingevoegd, luidende :*

«Art. 437bis. — *Het is de advocaat niet toegestaan in België het beroep van advocaat uit te oefenen in een groep waarvan buiten het beroep staande personen deel uitmaken.*

Een groep wordt beschouwd als een groep waarvan buiten het beroep staande personen deel uitmaken, indien personen die niet de hoedanigheid van advocaat bezitten in de zin van het eerste lid :

— het geheel of een deel van het kapitaal van de groep in handen hebben of;

— de benaming waaronder de groep werkzaam is, gebruiken of;

— de zeggenschap binnen die groep feitelijk of rechts uitoefenen.

JUSTIFICATION

Analogie avec l'article 50, § 2, de la loi du 16 mars 1803 contenant organisation du notariat.»

Le président résume la situation actuelle comme suit : le pays d'accueil peut interdire les *MDP*, mais on peut prévoir des exceptions à ce principe.

Il existe actuellement un règlement de l'Ordre national qui prévoit une interdiction de principe, alors que le barreau francophone de Bruxelles permet une exception.

Une fois que les nouvelles structures du barreau seront en place, les nouvelles institutions pourront adopter en la matière des réglementations qui pourront toutefois être différentes.

M. Geert Bourgeois (VU&ID) propose de confier cette compétence au législateur.

Le président, M. Fred Erdman (SP), craint que l'on considère que l'on vide ainsi les compétences des nouvelles institutions d'une partie de leur substance. S'il peut intervenir dans ce domaine, le législateur pourrait aussi s'immiscer dans d'autres matières, qui relèvent traditionnellement de la compétence des ordres. On remettrait en cause la raison d'être des ordres eux-mêmes.

M. Marc Verwilghen, ministre de la Justice, fait observer que le gouvernement est parti de la situation actuelle, et donc d'une interdiction de principe des *MDP*.

L'amendement n° 5 est présenté en ordre subsidiaire et est libellé comme suit :

«Insérer un article 8bis, libellé comme suit :

« Art. 8bis. — *Il est inséré dans le même code un article 437bis, libellé comme suit :*

« Art. 437bis. — *Il est interdit à un avocat d'exercer la profession d'avocat en Belgique en tant que membre d'un groupe comportant des personnes étrangères à la profession.*

Le groupe est considéré comme comportant des personnes étrangères à la profession, si des personnes n'ayant pas la qualité d'avocat au sens de l'alinéa 1er

— détiennent tout ou partie du capital du groupe ;

— utilisent la dénomination sous laquelle le groupe exerce ou

— exercent, en fait ou en droit, le pouvoir de décision au sein du groupe.

Het is de advocaat evenmin toegestaan een middelenvennootschap of kostenassociatie op te richten met personen die niet de hoedanigheid hebben van advocaat.».

VERANTWOORDING

Wij stellen in subsidiaire orde voor om te verbieden dat de advocaat zijn beroep uitoefent in een samenwerkingsverband met niet-beroepsgegoten.

Deze samenwerking slaat niet alleen op de zgn. geïntegreerde samenwerking, maar bovendien op de zgn. kostenassociatie.

Een dergelijk verbod is nodig om te beletten dat kostenassociaties worden opgezet om structurele samenwerkingsverbanden te doen ontstaan.»

De amendementen nrs. 4 en 5 worden achtereenvolgens verworpen met 9 tegen 5 stemmen en 1 onthouding.

Art. 9 tot 18

Deze artikelen geven geen aanleiding tot besprekking en worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Het gehele aldus gewijzigde wetsontwerp wordt aangenomen met 10 stemmen en 5 onthoudingen.

Bijgevolg vervalt het toegevoegde wetsvoorstel.

De rapporteurs,

Jo VANDEURZEN
Anne BARZIN

De voorzitter,

Fred ERDMAN

Lijst van de bepalingen die uitvoeringsmaatregelen vergen (toepassing van artikel 18, 4 van het Reglement): geen

Il est également interdit à un avocat de constituer une société de moyens ou une association pour le partage des frais avec des personnes n'ayant pas la qualité d'avocat ». ».

JUSTIFICATION

Nous proposons, à titre subsidiaire, d'interdire à l'avocat d'exercer sa profession au sein d'un groupement constitué avec des personnes n'appartenant pas à la profession.

Par groupement, nous entendons non seulement ce que l'on désigne par les termes « coopération intégrée », mais également l'association formée pour le partage des frais.

Cette interdiction s'impose afin d'empêcher que de telles associations soient créées dans le but de constituer des groupements structurels.»

Les amendements n°s 4 et 5 sont rejetés successivement par 9 voix contre 5 et une abstention.

Art. 9 à 18

Ces articles ne donnent lieu à aucune discussion et sont adoptés successivement à l'unanimité.

L'ensemble du projet de loi, tel qu'il a été modifié, est adopté par 10 voix et 5 abstentions.

La proposition de loi jointe devient dès lors sans objet.

Les rapporteurs,

Le président,

Jo VANDEURZEN
Anne BARZIN

Fred ERDMAN

Liste des dispositions qui nécessitent des mesures d'exécution (application de l'article 18, n° 4, du Règlement) : aucune